

ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ ХАРЬКОВСКОЙ
ОБЛАСТНОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ АДМИНИСТРАЦИИ
СОВЕТ РЕКТОРОВ ХАРЬКОВСКОГО ВУЗОВСКОГО ЦЕНТРА
ХАРЬКОВСКИЙ УНИВЕРСИТЕТСКИЙ КОНСОРЦИУМ
ИНСТИТУТ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАУК УКРАИНЫ
ХАРЬКОВСКАЯ АКАДЕМИЯ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
НАРОДНАЯ УКРАИНСКАЯ АКАДЕМИЯ

День науки

**МОЛОДЫЕ УЧЕНЫЕ В УСЛОВИЯХ
ГЛОБАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ:
МИРОВОЗРЕНЧЕСКИЕ ОСНОВЫ
И КОЛЛИЗИИ**

ПРОГРАММА И МАТЕРИАЛЫ
НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

Харьков
Народная украинская академия
11 апреля 2020 года

УДК 316.658.2-057.4
М75

*Рекомендовано к опубликованию Ученым советом
Харьковского гуманитарного университета
«Народная украинская академия».
Протокол № 8 от 30.03.2020*

Редакционная коллегия:

Е. В. Астахова, д-р ист. наук, проф.; В. И. Астахова, д-р ист. наук, проф.; Е. В. Батаева, д-р филос. наук, проф.; Т. И. Бондарь, специалист высшей категории, учитель-методист; Н. П. Гога, канд. психол. наук, доц.; И. В. Змиева, канд. филол. наук, проф.; О. А. Иванова, канд. экон. наук, доц.; Е. Г. Михайлева, д-р социол. наук, проф.; И. С. Нечитайло, д-р социол. наук, проф.; Е. В. Тарасова, д-р филол. наук, проф.; О. В. Тарасова, специалист высшей категории, учитель-методист; Т. М. Тимошенко, канд. филол. наук, проф.; З. И. Шилкунова, канд. пед. наук, специалист высшей категории, учитель-методист, О. Л. Яременко, д-р экон. наук, проф.

ОРГКОМИТЕТ

- Астахова Е. В.** – председатель, ректор Народной украинской академии, д-р ист. наук, проф.;
- Майборода Р. В.** – председатель Ассоциации выпускников Народной украинской академии;
- Тюрина Д. Н.** – ученый секретарь, начальник отдела научно-исследовательской работы Народной украинской академии, канд. пед. наук, доц.

Члены оргкомитета:

- Астахова В. И.** – советник ректора Народной украинской академии, д-р ист. наук, проф.;
- Бондарь Т. И.** – директор Специализированной экономико-правовой школы Народной украинской академии, специалист высшей категории, учитель-методист;
- Иванова О. А.** – проректор по научно-исследовательской работе Народной украинской академии, канд. экон. наук, доц.;
- Козыренко В. П.** – проректор по информационным технологиям Народной украинской академии, канд. техн. наук, доц.;
- Михайлева Е. Г.** – проректор по учебно-методической работе Народной украинской академии, д-р социол. наук, проф.;
- Гога Н. П.** – председатель Ассоциации молодых ученых, зам. декана факультета «Референт-переводчик» Народной украинской академии, канд. психол. наук, доц.;

- Тарасова О. В.** – заместитель директора по научно-методической работе Специализированной экономико-правовой школы Народной украинской академии, специалист высшей категории, учитель-методист;
- Чибисова Н. Г.** – проректор по научно-педагогической работе и воспитанию Народной украинской академии, канд. филос. наук, проф.;
- Шилкунова З. И.** – заведующая кафедрой начального образования Специализированной экономико-правовой школы Народной украинской академии, канд. пед. наук, специалист высшей категории, учитель-методист;
- Тарасова Н. П.** – председатель Студенческого научного общества Народной украинской академии, студентка факультета «Бизнес-управление».

Регламент работы

9 ⁰⁰	Регистрация
10 ⁰⁰	Пленарная сессия
11 ³⁰ – 12 ⁰⁰	Перерыв
12 ⁰⁰	Работа секций
14 ⁰⁰ – 14 ³⁰	Перерыв
14 ³⁰	Работа секций
16 ⁰⁰	Подведение итогов

Доклад на пленарной сессии – до 20 мин.,

сообщения – до 15 мин.

Доклады на сессиях – до 15 мин.,

сообщения – до 7 мин.

РАБОТА СЕКЦИИ

Ауд. 217 (II)

Руководители
секции:

Гога Н. П.

канд. психол. наук, доц. кафедры
социологии и гуманитарных дисциплин,
Народная украинская академия

Калюжная Ю. И.

канд. полит. наук, доц., докторант кафедры
политологии, социологии и культурологии,
Харьковский национальный педагогический
университет имени Г. С. Сковороды

Чемоданова М. Ф.

канд. филол. наук, доц. кафедры теории и
практики перевода, Народная украинская
академия

Секретарь:

Дакич В. В.

преподаватель кафедры теории и практики
перевода,
Народная украинская академия

ДОКЛАДЫ

Белоусов Д. В.

аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Трансформация кадровой
стратегии в эпоху цифровой
экономики*

Научный руководитель доц. Решетняк Е. В.

Гога Н. П.

канд. психол. наук, доц.
кафедры социологии и
гуманитарных дисциплин,
Народная украинская
академия

*Анализ проблем научной
деятельности как основа
формирования карьерной
стратегии молодых ученых*

Калюжная Ю. И.
канд. полит. наук, доц.,
докторант кафедры
политологии, социологии
и культурологии,
Харьковский националь-
ный педагогический
университет
имени Г. С. Сковороды

*«Сучасна реальність» як
генератор соціальних страхів,
фобій та істеризованості
суспільства XXI ст.*

Каламкович М.
специалист по
специальной педагогике,
факультет образования
в Сомборе,
Начальная и средняя
школа-интернат
«Милан Петрович»,
(Сербия);

*Устранение барьеров
инклюзивного образования как
предпосылка наращивания
человеческого капитала
общества*

Назаркин П. А.
аспирант кафедры
социологии и
гуманитарных дисциплин,
Народная украинская
академия

Научный руководитель проф. *Нечитайло И. С.*

Михайлов А. В.
аспирант кафедры
социологии и
гуманитарных дисциплин,
Народная украинская
академия

*Миграционные настроения
молодых украинских ученых:
экономические и неэкономические
мотивы*

Научный руководитель доц. *Бирченко Е. В.*

Чемоданова М. Ф.
канд. филол. наук,
доц. кафедры теории
и практики перевода,
Народная украинская
академия

*Наслідки глобалізації для освітніх
відносин*

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ, УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

Бабак Е. Н.
преподаватель, аспирантка
общеакадемической
кафедры английского
языка,
Народная украинская
академия

*Аутентичные англоязычные
фильмы как компонент
формирования языковой
компетентности молодых ученых*

Научный руководитель проф. *Тарасова Е. В.*

Булак Н. П.
директор Харьковской
общеобразовательной
школы I-III ступеней
№ 122, аспирантка
кафедры социологии и
гуманитарных дисциплин,
Народная украинская
академия

*Проблема комунікативного Skill
(Mis)match вчителя у сучасній
соціології освіти*

Научный руководитель проф. *Батаева Е. В.*

Васильев М. С.
аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Онлайн-обучение как современное
течение массовизации высшего
образования*

Научный руководитель доц. *Решетняк Е. И.*

Воробьев В. И.
аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Тенденції розвитку
підприємницьких університетів
в Україні*

Научный руководитель доц. Тимохова Г. Б.

Галка Я. С.
аспирант
кафедры социологии и
гуманитарных дисциплин,
Народная украинская
академия

*Роль освіти у досягненні
консенсусу у маргінальному
суспільстві*

Научный руководитель проф. Михайлева Е. Г.

Грушко А. И.
аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Плюсы и минусы современной
глобализации*

Научный руководитель доц. Цыбульская Э. И.

Губарева А. В.
младший ассистент проекта,
Украинское
представительство
Международной
организации по миграции

*Міжнародна академічна
мобільність як можливість
професійного та особистісного
розвитку*

Научный руководитель доц. Чурсина Л. В.

Дакич В. В.
преподаватель кафедры
теории и практики
перевода,
Народная украинская
академия

*Формування ключових мовних
компетентностей в умовах
глобальних трансформацій мовної
картини світу*

Диомидова Н. Ю.
канд. психол. наук, доц.
кафедры философско-
психологической антропо-
логии, Харьковский
национальный педагогиче-
ский университет
имени Г.С. Сковороды

*Структура психоемоційних
станів студентів та аспірантів
у ситуації іспиту*

Жуков Д. А.
аспирант кафедры
социологии и
гуманитарных дисциплин,
Народная украинская
академия

*Иміджевые индикаторы
меньшинств как составляющая
профессиональной
компетентности современного
преподавателя*

Научный руководитель проф. Михайлева Е. Г.

Ивахненко А. А.
канд. филол. наук, доц.
кафедры теории
и практики перевода,
Народная украинская
академия

*Глобальные трансформации в
образовании: мировоззренческие
коллизии молодых ученых*

Колесник Е. В.
директор Харьковской
общеобразовательной
школы I-III ступеней № 64,
аспирантка кафедры
социологии и гуманитар-
ных дисциплин, Народная
украинская академия

*Поняття батьківської
залученості в сучасній соціології
освіти*

Научный руководитель проф. Батаева Е. В.

Короп А. В.
аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Мировоззрение ученых в условиях
глобализации*

Научный руководитель доц. Цыбульская Э. И.

Красноперов П. В.
старший преподаватель
Института гражданской
авиации при Харьковском
национальном универ-
ситете воздушных сил,
аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Специфика взаимодействия
«Школа – вуз – программы PhD»
в условиях обучения
иностранному (английскому)
языку в системе образовательных
уровней*

Научный руководитель проф. Яременко О. Л.

Ларин А. А.
аспирант кафедры
социологии и гуманитар-
ных дисциплин, Народная
украинская академия

*Керівник як суб'єкт соціального
партнерства: погляд на проблему
в контексті соціального
управління*

Научный руководитель доц. Зверко Т. В.

Лачко О. Ю.
канд. искусствоведения,
преподаватель кафедры
режиссуры, Харьковская
государственная академия
культуры

*Перформативне мистецтво
у формуванні культурологічного
світогляду студентів та молодих
вчених*

Лободин Р. О.
аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Обеспечение кадровой
безопасности как основы
экономической безопасности
предприятия в условиях
глобальных трансформаций*

Научный руководитель доц. Решетняк Е. И.

Майборода Р. В.
аспирант кафедры
социологии и гуманитар-
ных дисциплин, Народная
украинская академия

*Диалектика взаимоотношений
«государство – гражданское
общество»:
к истории вопроса*

Научный руководитель доц. Зверко Т. В.

Марченков М. А.
аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Профессиональная социализация
молодых ученых в современном
обществе*

Научный руководитель доц. *Цыбульская Э. И.*

Пасичник С. М.
аспирантка кафедры
социологии и
гуманитарных дисциплин,
Народная украинская
академия

*Школа-вуз: взаємодія в сфері
професійної орієнтації та
підготовки школярів (погляд
молодих вчених)*

Научный руководитель проф. *Михайлева Е. Г.*

Петегирич О. М.
аспирантка кафедры
теории и практики
перевода,
Народная украинская
академия

*Розвиток медіаграмотності як
ключової компетентності під час
підготовки доктора філософії
(PhD) з філології*

Научный руководитель проф. *Змиева И. В.*

Соловьев В. В.
аспирант кафедры
экономики и права,
Народная украинская
академия

*Освітній міграційний простір
України*

Научный руководитель доц. *Цыбульская Э. И.*

Шаталова Я. О.
канд. филос. наук.,
Университет Ниццы –
Софии Антиполис
(Франция)

*До проблеми ризиків
у формування функціональної
грамотності особи*

ДОКЛАДЫ

Белоусов Д. В.

ТРАНСФОРМАЦИЯ КАДРОВОЙ СТРАТЕГИИ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Технический прогресс революционизирует подходы современных компаний к структуре рабочей силы, стимулирует пересмотр кадровой стратегии, внедрение новых методов подбора и обучения персонала. Высокие темпы цифровой трансформации изменяют методы работы предприятий на всех уровнях. Сегодня компании должны уметь адаптироваться к изменяющемуся рынку, который уже невозможно представить себе без цифровых технологий. Необходимость поддержания своей конкурентоспособности в условиях рыночных трансформаций требует пересмотра существующих бизнес-моделей, используемых процессов и, что наиболее критично, пересмотра действующих кадровых стратегий.

Распространение цифровых тенденций, которые включают облачные вычисления, социальные сети, мобильность, кибербезопасность, анализ данных, искусственный интеллект и др. требуют либо постоянного обучения основных сотрудников этим навыкам, либо осуществления найма соответствующих высококвалифицированных специалистов на ограниченный контрактном отрезок времени.

Традиционные модели управления персоналом становятся неэффективными в цифровую эпоху. Успешные компании осуществляют переход на модель, которая является одновременно стратегической и гибкой. Такая модель включает, как наличие постоянных сотрудников, которые сосредоточены на выполнении ключевых функций, так и привлечение квалифицированных работников по контракту на ограниченное время для выполнения дорогостоящих проектов. Привлекаемые сотрудники на ограниченный отрезок времени дополняют постоянных сотрудников и выполняют виды профессиональных работ, которые не могут быть выполнены

сотрудниками компании. Такой подход позволяет компаниям быстро реагировать на изменения рынка, предоставлять необходимые ресурсы для срочной и ответственной работы.

Новые модели управления персоналом, которые базируются на краткосрочном найме сотрудников, имеют и ряд проблем. Самая большая проблема в Украине – это поиск сотрудников, которые обладают необходимыми компетенциями. Требования цифровизации бизнес-процессов для поддержания конкурентоспособности современных компаний повышают спрос на соответствующих высококвалифицированных специалистов. С другой стороны, набор персонала становится более жестким, требует больше творчества, чем когда-либо прежде. Компании налаживают отношения с потенциальными кандидатами на соответствующие должности задолго до того, как появляются свободные вакансии. Акцент на привлечение потенциальных талантов может включать предоставление информации о компании и ее стратегических планах, проведение информационных собеседований, социальных сборов и регулярных проверок с рекрутерами.

Переход на новые гибкие, креативные стратегические подходы к управлению персоналом требует и изменения в подготовке соответствующих кадров. О необходимости повышения цифровой грамотности украинских граждан, проведения комплексной работы в данном направлении с различными возрастными и социальными группами населения говорят уже на протяжении нескольких лет. Особое внимание уделяется необходимости подготовки кадров для цифровой экономики в IT-сфере. Но, как показывает практика, цифровизация экономики затрагивает и другие производственные сферы. Это обуславливает необходимость кардинального пересмотра учебных университетских программ для осуществления технологического и экономического рывка в развитии цифровой экономики в нашей стране. Необходимо развивать систему непрерывного цифрового образования в Украине, осуществлять подготовку молодых специалистов с ориентацией на изменения рыночной структуры в ближайшем и отдаленном будущем.

Гога Н. П.

АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК КАРЬЕРНОЙ СТРАТЕГИИ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

Для наиболее успешных в академической сфере выпускников вузов, особенно для девушек, научный путь всегда является одной из вероятностных карьерных стратегий. Однако, статистика говорит о постоянном снижении как количества аспирантов, так и тех, кто доводит научную работу до конца.

Мониторинг исследований, опросов позволяет проанализировать ряд проблем актуальных для ученых, как в Украине, так и за рубежом [1–3].

1. Финансирование. Данная проблема является комплексной, так как, с одной стороны, речь идет об обеспечении аспирантов, докторантов и научных сотрудников, с другой стороны, о финансировании академических исследований. Исследователи не могут полагаться только на университетское финансирование для своих проектов (оплаты исследований, оборудование, ассистентов, собственной жизни), они должны искать внешние гранты. Однако большинство грантов рассчитаны на 1–3 года, что не позволяет ученым заниматься долгосрочными проектами, тогда как исследования в сфере технических и биологических наук могут требовать больше времени. Более реальны гранты для гуманитарных исследований. При распределении грантов в учреждениях молодые ученые не могут конкурировать с более опытными. Также финансирование сказывается на уровне публикаций, так как напрямую связано с результатами проводимых исследований. Одним из путей выхода из сложившейся ситуации может стать создание так называемой «грантовой лотереи», когда финансируемый проект выбирается путем случайной выборки.

2. Постоянная «охота» за значимыми результатами. В данном случае ученые прибегают к методике «p-hacking», когда при проверке гипотез общественности сообщают только те данные, которые имеют статистически значимые результаты, что сужает возможности ученых, особенно в начале их научного пути для публикаций. Подготовка научной работы

предполагает, прежде всего, систематизацию исследований, и только, во вторую очередь, возможное исследование. Развивается практика, когда журналы делают акцент на принятие «негативных исследований» (в которых ученый делает тщательный эксперимент и ничего не находит). Также необходима прозрачность исследований, создание платформ, где исследователи могут зарегистрировать параметры и методы исследования, а затем публично записать свой прогресс, что будет препятствовать сокрытию результатов.

3. Редкая «репликация исследований». В данном случае «репликация» является одним из методов, наряду с валидизацией, является методом верификации исследований, что может быть использовано именно молодыми учеными при подготовке магистерских и диссертационных исследований. Однако, в реальности, «репликация» имеет мало моральных и материальных стимулов, так как психологически каждый ученый хочет сделать открытие. Кроме того, возникают сложности с финансовой поддержкой уже известных результатов исследований. Также проблема заключается в трудности воспроизведения многих исследований из-за низкой прозрачности методов их проведения. Именно исследования в рамках психологии могут быть наиболее копируемы для подтверждения уже заявленных гипотез с учетом изменений внешних условий.

4. Нарушение качества рецензирования. Несмотря на общую практику рецензирования материалов, это не спасает от публикации научно слабых материалов, что респонденты связывают с отсутствием мотивации, нехваткой времени, общей небрежностью при проверке материалов. В современных украинских реалиях требований к обязательным публикациям, а также финансовый аспект, во многих журналах (даже включенных в базы цитирования) рецензирование носит формальный характер, как и значимость самой публикации. Еще одной проблемой открытого рецензирования является предвзятость. Решением вопроса может быть переход к «слепому» (при необходимости «двойному слепому» рецензированию), чтобы избежать оценки по полу, возрасту, этнической или профессиональной принадлежности. В тоже время исследователь,

независимо от научного стажа, должен быть готов к открытой дискуссии по своей публикации, что может являться стимулом для продолжения исследования.

5. Влияние финансового аспекта на научные исследования. В данном случае речь идет не о финансировании науки в целом, а о высокой стоимости публикаций в «раскрученных» и дорогостоящих журналах. Эта проблема актуальна и для украинских исследователей, для которых публикации в журналах, включенных в индекс цитирования Web of Science и Scopus, ограничены, даже в случае языкового соответствия, по территориальным, конкурентным и финансовым ограничениям, особенно в сфере гуманитарных наук. Это актуально для ученых всего мира, и особенно для молодых. Радикальным шагом является переход к коммерческой модели, распространение онлайн-журналов, которые будут оплачиваться за счет членских взносов. Наиболее известным интернет-ресурсом, предоставляющим открытый доступ к миллионам исследований, является Sci-Hub, основанный А. Эбакян. Его цель – распространение знаний, презентация собственных исследований и развитие научной дискуссии.

6. Недостаточная популяризация научных результатов в обществе. Здесь мы сталкиваемся с законами социальной психологии и, прежде всего, социального мышления, когда мнение известной личности, условного эксперта, блогера, более значимо для широкой аудитории, чем мнение специалиста. Также ощущается недостаток взаимодействия науки и бизнеса, которые может помочь решить вопросы с финансированием. Эта проблема актуальна и для Украины. Выстраивание коммуникации с обществом и бизнесом – путь, который позволит объективной информации стать более значимой для широких слоев населения.

7. Высокий уровень стрессовой нагрузки молодых ученых. Подготовка научной работы для получения степени (магистра, PhD), соответственно, проведение исследований, является обязательным для карьеры в высшем образовании. Каждый, кто раздумывает над поступлением в аспирантуру, должен понимать особенности этой карьерной стратегии,

общие жалобы (и в США, и в Украине), связаны с низким уровнем оплаты, а также, социальной защищенности, в США, указывают на проблему гендерного неравенства в науке (по сравнению с Украиной, в сторону преобладания мужчин). Особенностью тех, кто изначально выбирает научную карьеру, случае неудачи, является низкая адаптивность на рынке труда, что приводит к психологическим проблемам и даже депрессии. Рассматривается возможность модернизации системы PhD, которая предполагает разделение программу на две: одну для профессиональной карьеры, вторую для академической, для повышения привлекательности ее выпускников на рынке труда.

Все рассмотренные выше проблемные области, приводят к самой основной для украинской науки – отток научных кадров («brain drain»), связанный и с проблемами финансового обеспечения, инфраструктурой, ограничением мобильности, отсутствие социальных лифтов и возможностей для карьерного роста, что требует комплексного реформирования.

Литература

1. Allen A. The 7 biggest problems facing science, according to 270 scientists [Electronic resource]. – Available at: <https://www.vox.com/2016/7/14/12016710/science-challenges-research-funding-peer-review-process>.

2. Жабін С.О. Проблеми молодих вчених України та рекомендації щодо їх вирішення [Електронний ресурс] / Жабін С.О., Ісакова Н.Б., Скороход О.М. – Режим доступу: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Problemy-molodyh-vchenyh-Ukrayiny-ta-rekomendatsiyi-shhodyih-nogo-vyrishennya.pdf> (Дата обращения: 01.02.2020).

3. Щурок Э. М. Проблемы социально-профессиональной мобильности и самореализации молодых ученых в академической среде / Э.М. Щурок // Социология науки и технологий. – 2015. – Т. 6. – № 1. – С. 83–90.

Калюжна Ю. І.

**«СУЧАСНА РЕАЛЬНІСТЬ» ЯК ГЕНЕРАТОР
СОЦІАЛЬНИХ СТРАХІВ, ФОБІЙ
ТА ІСТЕРИЗОВАНОСТІ СУСПІЛЬСТВА ХХІ ст.**

«Сучасні форми глобалізації не мають аналогів в історії, тому держави й суспільства зазнають глибоких змін, намагаючись пристосуватися до взаємопов'язаного і взаємозалежного, досить непевного й непередбачуваного світу» (Rosenau, 1997, р. 4–5), відповідно, – дослідницький фокус і рефлексія провідних теоретиків сучасності (Дж. Александер, З. Бауман, У. Бек, Д. Белл, П. Бергер, Ж. Бодрійяр, П. Бурд'є, Е. Гідденс, Ф. Джеймсон, К. Дейвікст, У. Еко, Р. Інґліхарт, Р. Ітвелл, М. Кастельс, М. Маклюен, Е. Масуда, Т. Снайдерс, Е. Тоффлер, А. Турен, Дж. Уррі, Ф. Ферраротті, К. Фрідман, Ф. Фукуяма, Р. Хаас, Ю.Н. Харарі та ін.) спрямовані на пролонгацію «глобалізаційного дискурсу» в сучасному науковому просторі та пошук новітніх «теоретичних кодів» до розуміння і прогнозування реальності у ХХІ столітті.

За експертними оцінками сучасних дослідників, маркерами ХХІ століття є масштабні, динамічні, антиномічні та турбулентні процеси, які призводять до радикальних трансформацій в політичних, економічних, соціальних, культурних, екологічних, світоглядних системах сучасного світу: «виникаючий глобальний порядок – це порядок постійного безпорядку та порушення рівноваги» (Уггу, 2000, р. 203), «Ситуація в багатьох регіонах світу, більше нагадує новий світовий безлад. ... Гірше за все, загальна тенденція вказує на подальше зростання безладу» (Хаас, 2016, с. 13), «У добу нової й новітньої історії ми звикли ототожнювати порядок з «контролем над ситуацією». Саме цього відчуття «контролю над ситуацією», обґрунтованого або часто ілюзорного, нам бракує понад усе ... одним словом, сьогодні, схоже, ніхто не контролює ситуацію. Гірше того – не зрозуміло, що означає «контролювати ситуацію» в сучасних умовах» (Бауман, 2008, с. 48–49), «Реальність ХХІ століття є джерелом унікальних феноменів – «джокерів» (домінантними рисами яких є низька ймовірність, несподіва-

ність настання та надзвичайна серйозність наслідків, локального або глобального масштабу), які підривають існуючі тренди, формують нову картину майбутнього, змінюють наше уявлення про майбутнє та змушують переосмислити минуле, породжуючи нові концепції та оцінки» (В. ван Рай, К.-Х. Штайнмюллер, 2012), відтак, – домінантними рисами масовій свідомості ХХІ століття стають «невизначеність», «некерованість», «непрогнозованість», якій й утворюють світоглядні контури «нового порядку» – «нової нормальності ХХІ століття», в яких відчуття «розгубленості», «тривоги» та «страху» стають фоновими та типовими явищами сучасного соціуму.

Свідомість сучасної людини перевантажена «інформаційним тиском» з боку медійних, мережевих та месенджерових платформ, в яких, на жаль, переважають новини з «негативним індексом». Так, аналізуючи сучасний світ крізь призму «інформаційного порядку денного» вражає той факт, з якою швидкістю суспільна свідомість адаптується до «жахливої картини» ХХІ століття – війни, тероризм, міграційна криза, соціальні протести, кримінал, бідність, стихійні лиха, катастрофи тощо, – систематичність та філігранність, з якою сучасні «нюсмейкери» реплікують в суспільну свідомість інформацію «деструктивного змісту» призводить до дивергенцій світоглядної парадигми Сучасної Цивілізації, траєкторії яких все більше віддаляються від загальноновизнаного «Абсолюту Гуманізму».

Наукова експертиза, що ґрунтується на оцінках провідних західних та вітчизняних дослідників, засвідчує вражаючу асиметричність сучасного суспільства, зокрема, – й в світоглядному просторі: з одного боку, – відбувається рутинізація, звикання до «поганих новин», і навіть апатія, в сприйнятті інформаційних повідомлень з «негативно-деструктивним індексом», суспільство «інформаційних конс'юмерів» споживаючи чергову дозу «поганих новин» емоційно-критично реагує коментарями, обговоренням, протестними акціями та ін., проте, дуже швидко з'являються нові інформаційні приводи, що збурюють суспільну свідомість та зміщують акценти уваги. Тож, фактично, численні «негативні новини» стають типовими

«інформаційними практиками» та фоновим явищем для «нової реальності XXI століття», і лише «дійсно патові ситуації», що створюють черговий «інформаційний спалах», здатні на певний час сколихнути суспільну свідомість, – так, Ж. Бодрійяр визначає подібний стан сучасного суспільства, так званої «мовчазної більшості», наступним чином: «Маса – це чорна діра, куди провалюється соціальне ... маса з повною байдужістю пропускає крізь себе і вплив, і інформацію, і нормативні вимоги» (Бодрійяр, 2000, с. 8-10); з іншого боку, – сучасна реальність виступає потужним генератором страхів та істеризованості суспільства, за твердженням сучасних дослідників, XXI століття визначається в категоріях – ризиків, тривоги, страху та соціальної істерії – «Соціально–політична нестабільність, постійне зниження рівня життя, збільшення кількості катастроф, стихійних лих і природних катаклізмів тримають сучасну людину в постійному страху і тривозі. Тривога перед невідомим і непередбачуваним майбутнім глибоко вкорінена в людське мислення. Людей може жахати минуле і не задовольняти сьогодення. Але дійсний страх людина здатна відчувати насамперед тоді, коли думає про те, що чекає її в майбутньому (Горохова, 2010, с. 256).

Дійсно, свідомість сучасної людини перебуває під постійним комунікативно-інформаційним тиском (новини в режимі «on-line», «шокуюча статистика», «апокаліптичний стиль» подачі інформації тощо), тож, вочевидь, відповідальність за відчуття тотального страху та стану «соціальної істерії», що стає загрозливою тенденцією сучасності, рівною мірою належить, як сучасним ЗМІ (які в боротьбі за аудиторію «інформаційних конс'юмерів» експлуатують тематику «суспільного шоку»), так і окремих індивідів (які не вдаються до аналізу та критичної оцінки «меседжів», а просто «споживають» інформаційний «продукт»). Так, У. Бек, у рефлексії щодо сучасного суспільства ризику, фокусуючи увагу на проблемі соціальних страхів визначає провідну роль знання, як детермінанта страху, якщо людині повідомити інформацію про те, що для неї існує загроза, то небезпека для неї виникне, навіть якщо людина її не відчуває: «У тому, що стосується

позитивної чи негативної відповіді, ступеня, масштабу та форм виявлення загрожуючий людині небезпеки, людина принципова залежить від чужого знання. Жертви стають некомпетентними, у справі їх власного життя. Вони втрачають значну частину суверенного знання. Шкідливе, прихована загроза, вороже причаїлось всюди, але розмірковувати над шкодою чи користю самі вони не в змозі і саме тому змушені використовувати гіпотези, методи і контрверзи чужих виробників знання» (Бек, 2000, с. 64).

Так, до прикладу, дозволимо твердження, що страх глобальної екологічної катастрофи XXI століття, стає суспільним екзистенційним страхом сучасного соціуму – «глибинний страх від усвідомлення своєї смертності, незворотності буття» (Стасюк, 2013, с.315), який значною мірою сформовано сучасними ЗМІ та призводить до екстремізму і радикалізації екологічних поглядів, а у крайніх випадках – до екологічного терору. Акумуляція страхів та істеричні оцінки, щодо перспектив екологічного майбутнього нашої планети, нажаль, вже стали факторами які спровокували прояви екологічного тероризму, – цитата з маніфесту «The Great Replacement» (Велике Заміщення) одного з найбільш відомих екотерористів XXI століття 28-річного Brentona Tarranta: «відбувається бурна урбанізація та індустріалізація, постійно розширюються міста та зменшуються ліси, продовжується повне відсторонення людини від природи з очевидними результатами. ... навколишнє середовище знищується через перенаселення. ... Вбивайте окупантів. Вбивайте перенаселення і таким чином врятуйте довкілля» (The Great Replacement, 2019) – 15 березня 2019 року у м. Крайстчерч (Нова Зеландія) Б. Таррант здійснив акт екологічного терору, в результаті якого загинуло 51 людина, 50 поранено; 21-річний Патрік Крузіус своєму маніфесті «The Inconvenient Truth» (Незручна Правда) відповідальними за погіршення екологічної ситуації (забруднення води, нестачі ресурсів, неадекватної переробки, неконтрольованого розростання міст та надмірного споживання) та наближення глобальної екологічної катастрофи, покладає на мігрантів: «наш спосіб життя руйнує довкілля нашої країни.

Знищення навколишнього середовища створює величезний тягар для майбутніх поколінь. ... навколишнє середовище погіршується з кожним роком. ... наступний логічний крок – зменшення кількості людей в Америці, які використовують ресурси. Якщо ми зможемо позбутися достатньої кількості людей, то наш спосіб життя може стати більш сталим» (The Inconvenient Truth, 2019) – 3 серпня 2019 у м. Ель-Пасо (США, Техас) П. Крузіус здійснив озброєний напад, в наслідок якого загинуло 22 людини, 24 поранено.

Акцентуємо, «нова реальність ХХІ століття» є джерелом унікальних феноменів, чимало з яких маючи деструктивний характер, генерують відчуття тривоги, породжують соціальні страхи та фобії, і навіть, прояви «соціальної істерії», тож в сучасному суспільстві особливо вразливого до «негативно-деструктивних інформаційних практик», беззаперечним, є пріоритезація наукового знання та верифікація інформації.

Література

1. Rosenau, J. Along the Domestic-Foreign Frontier. – Cambridge : Polity University, 1997.
2. Urry J. Sociology beyond Societies. Mobilities for the XXIst Century. – N.Y, 2000.
3. Хаас Р. Мировой беспорядок. Американская внешняя политика и кризис старого порядка / пер. В. Желнинов. – М. : Геополитика, 2016.
4. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / пер. з англ. І. Андрущенко. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
5. Ван Рай В. Зарождающиеся тенденции и «джокеры» как инструменты формирования и изменения будущего / Ван Рай В., Штайнмюллер К.-Х. // Форсайт. – 2012. 6(1). – С. 60–73. – Режим доступа: <https://foresight-journal.hse.ru/2012-6-1.html> [Дата звернення 29 лютого 2020].
6. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства или конец социального. – Екатеринбург, 2000.
7. Горохова Л. Проблема існування сучасної людини крізь призму екзистенціалу страху // Гілея. –2010. – №38. – С. 252–257.

8. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну. – М. : Прогресс-Традиция, 2000.

9. Стасюк В. Поняття страху та його види: спроба детермінації // Вісник Національного університету оборони України. – 2013. – № 3(34). – С. 312–315.

10. The Great Replacement [Electronic resource]. – Available at: <https://www.hollywoodlanews.com/wp-content/uploads/2019/03/The-Great-Replacement-New-Zealand-Shooter.pdf> [Accessed 29 February 2020].

11. The Inconvenient Truth [Electronic resource]. – Available at: <https://grabancijas.com/patrick-crusius-manifesto-the-inconvenient-truth/> [Accessed 29 February 2020].

Каламкович М., Назаркин П. А.

УСТРАНЕНИЕ БАРЬЕРОВ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ПРЕДПОСЫЛКА НАРАЩИВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА ОБЩЕСТВА

В Украине, как и в большинстве других стран с аналогичным уровнем демократического и общесоциального развития, наблюдается нехватка фундаментальных исследований всего комплекса социальных проблем, с которыми сталкиваются люди с инвалидностью. Однако любое государство, придерживающееся демократических принципов развития, должно заботиться об устранении барьеров образовательной инклюзии, поскольку образование является ресурсом социального роста и развития, важнейшим каналом социальной мобильности и «социальным лифтом», а также тем социальным институтом, благодаря которому обеспечивается как процесс наращивания человеческого капитала общества, так и его (капитала) высокое качество [1, с. 200; 2, с. 40]. В данном контексте под человеческим капиталом мы понимаем комплексную характеристику отдельного индивида и/или социальной группы и общества в целом, компонуемую знаниями, умениями, навыками, профессиональным опытом, и включающую в себя компетенции,

ценностные установки, личностные качества, физическое состояние. Процесс накопления человеческого капитала начинается в семье, продолжается в системе образования и затем в профессиональной деятельности, а также тесно связан с поддержанием уровня здоровья и с эффективностью функционирования системы здравоохранения.

Сербские ученые Е. Маркович, М. Каламкович и Дж. Мазуркевич выделяют и описывают в своих статьях пять типов барьеров, препятствующих доступности образования для людей с инвалидностью: институциональные (системные) архитектурные (физические) поведенческие (коммуникационные) технологические [3, с. 69].

Попытка выявления и идентификации этих барьеров была осуществлена нами путем проведения эмпирического исследования, которое реализовывалось под научным руководством доктора социологических наук И. С. Нечитайло на базе кафедры социологии Харьковского гуманитарного университета «Народная украинская академия» (март-апрель 2019) в пределах проекта MILETUS¹. В качестве метода сбора данных мы использовали метод глубинных интервью. Нами было опрошено 7 респондентов, имеющих различные заболевания и нарушения, приведшие их к инвалидности и существующие либо с момента рождения, либо с раннего детства².

¹ Проект Erasmus + KA 2 «Повышение потенциала в сфере высшего образования» MILETUS, «Повышение потенциала студенческой мобильности в сфере высшего образования в Украине и Сербии» (GA № 2016 – 2562/001 – 001), который финансировался совместно с программой Erasmus+ Европейского Союза.

² Респондент А – мужчина, 26 лет, детский церебральный паралич, заболевание визуально не идентифицируется. Респондент В – женщина, 21 год, полная слепота, заболевание визуально идентифицируется. Респондент С – женщина, 29 лет, нарушение опорно-двигательного аппарата, заболевание визуально идентифицируется. Респондент D – мужчина, 17 лет, полная глухота, заболевание визуально не идентифицируется. Респондент Е – женщина, 20 лет, аномально низкий рост, заболевание визуально идентифицируется. F – мужчина, 34 года, повреждение позвоночника, паралич нижней части тела, заболевание визуально идентифицируется. Респондент G – женщина,

Отбор респондентов осуществлялся методом «снежного кома»: каждый респондент рекомендовал для следующего интервью одного из своих знакомых. Сбор данных был прекращен, когда ответы на вопросы стали дублировать содержание предыдущих. Все интервью записывались на диктофон. После чего делалась стенограмма и проводился анализ данных.

Бланк интервью включил 20 вопросов. 15 из них были ориентированы на выявление указанных барьеров, а 5 – на уточнение некоторых социально-демографических характеристик респондентов (возраст, семейное положение и др.).

Интервью были неформализованными. Каждый респондент имел возможность выражать свои мысли в том направлении и в том объеме, которые ему удобны. Интервьюер выступал в роли модератора дискуссии.

Первый блок вопросов касался институциональных барьеров. Подавляющее большинство наших респондентов (5 человек) сошлось во мнении относительно того, что ребенку с инвалидностью достаточно сложно поступить в общеобразовательную школу, несмотря на отсутствие каких-либо противопоказаний. Особенно это подчеркнули те респонденты, которые имеют визуальные проявления инвалидности. Что касается поступления в высшее учебное заведение, то все респонденты сошлись во мнении относительно того, что с этим проблем не было.

Что касается архитектуры и организации физического пространства учебных заведений, то все наши респонденты констатировали практически полную их неадаптированность к потребностям людей с инвалидностью. Имеют место только отдельные элементы в виде пандусов.

Наше исследование показало, что наиболее сложно преодолимые препятствия образовательной инклюзии – это поведенческие барьеры, то есть когда другие участники образовательного процесса (как обучающиеся, так и обучающие)

25 лет, детский церебральный паралич с нарушением зрения и опорно-двигательной системы, заболевание визуально идентифицируется.

не воспринимают человека с инвалидностью как равного себе по правам и статусу.

По результатам проведенных интервью следует отметить, что отношения с одноклассниками были достаточно сложными и негативными у тех респондентов, которые имеют визуальные проявления инвалидности. Интересно, что в специализированных учебных заведениях для детей с инвалидностью также наблюдаются проявления буллинга.

Что касается технологических барьеров, то результаты наших интервью показали, что университетские программы и преподаватели в значительно большей степени, чем школьные, адаптированы к особым потребностям людей с инвалидностью. Респонденты отметили, что преподаватели университетов, в основном, хорошо владеют средствами дистанционного обучения, что дает возможность беспрепятственно работать с людьми с инвалидностью, которые, в силу наличия серьезных архитектурных препятствий, не являются мобильными. Хотя проблема с аудио-книгами остается крайне актуальной, впрочем, к сожалению, эта проблема далека от решения в ближайшем будущем. Не менее актуальна и проблема полного отсутствия специальных библиотек для людей с проблемами зрения и тому подобное.

В целом же очевидно является тот факт, что все типы барьеров образовательной инклюзии наиболее отчетливо проявляют себя на уровне школьного образования, в то время, как университеты в значительно большей степени (особенно психологически и технологически) подготовлены к принятию на равных студентов, имеющих инвалидность. Данный факт актуализирует необходимость более открытого и системного взаимодействия «школа-университет», с целью обмена опытом и усвоения наиболее действенных практик инклюзивного образования, которые являются универсальными, как для школы, так и для университета.

Литература

1. Нечитайло И. Роль вуза в определении социальных перспектив его выпускников // Выпускник вуза в современном

социокультурном пространстве : моногр. / под. ред. Е. Подольской. – Харьков : Изд-во НУА, 2011. – С. 160–252.

2. Нечітайло І. Роль освіти у встановленні самоорганізаційного соціального порядку // Грані. – 2017. – № 11 (151). – С. 34–41.

3. Marković S. Asistivne tehnologije u nastavi, specijalnoj edukaciji i rehabilitaciji / Marković S., Kalamković M., Mazurkijević J. – Novi Sad, 2012. – S. 21–30.

Михайлов А. В.

МИГРАЦИОННЫЕ НАСТРОЕНИЯ МОЛОДЫХ УКРАИНСКИХ УЧЕНЫХ: ЭКОНОМИЧЕСКИЕ И НЕЭКОНОМИЧЕСКИЕ МОТИВЫ

В научном осмыслении миграции населения как глобального социального процесса наибольшую важность представляет анализ основных тенденций современных миграционных процессов, создающих множественные рисковые ситуации в современном обществе и влияющих на его социальную стабильность. К зоне риска современного украинского общества следует отнести тенденцию устойчивого роста оттока молодых ученых за границу. Данная ситуация создает угрозу развитию науки в Украине, процессам ее воспроизводства, обновления ее кадров и обуславливает негативные последствия как в динамике в профессионально-квалификационной структуры, так и в целом в экономической системе.

В анализе миграции, понимаемой как пространственная мобильность, следует выделять добровольную и вынужденную. Исследуя миграционные настроения молодых украинских ученых, мы можем выявить ее характер и причины, побуждающие молодых ученых думать о возможной эмиграции. При этом важно определить не только экономические мотивы, но и неэкономические. Необходимо отметить, что большинство работ зарубежных социологов выполнены в рамках междисциплинарного подхода, т.к. традиционные экономические подходы в анализе игнорируют процессы, вызванные социокультурными

факторами, например, миграционными настройками и планами. Вне внимания остаются такие измерения, как мотивации, ценностные ориентации.

Статистические данные количественных показателей научной сферы с 90-х гг. до настоящего времени выявляют тенденцию ее неуклонного сокращения до критического состояния. Так, число научных организаций, проводивших научные исследования и разработки, сократилось в полтора раза, количество ученых – в 5 раз. На данный момент по числу научных работников на одну тысячу населения Украина имеет один из самых низких показателей в Европе [3].

Об остроте проблем, с которыми сталкиваются сегодня молодые ученые в научно-исследовательской деятельности, можно судить по результатам их опроса, проведенного НАН Украины в 2015–2016 годах (n=428 в 2015г., n= 488 в 2016 г.). Среди опрошенных: мужчин – 59% и женщин – 41%. Опрос охватил практически все категории научных работников: аспирантов – 19,9%, инженерно-технических работников – 6,8%, младших научных сотрудников – 41,4%, научных сотрудников – 16,8%, старших научных сотрудников – 11,3%, заведующих отделами (лабораториями) и ученых секретарей – 1,6%, а также небольшое количество докторантов (1,8%) и техников (0,4%). Степень кандидата наук имели 45,5% респондентов, 4,9% опрошенных имели ученое звание доцента [2].

По результатам опроса в НАНУ в 2016 году, 42,2% молодых ученых заявили о миграционных намерениях. В 2017 году таких было 51,2%, из них 15,7% хотели покинуть Украину навсегда, а 35,1% желали бы поработать и вернуться [3].

Основные причины возможной эмиграции, как выявил опрос, следующие: низкая заработная плата и плохое финансово-экономическое состояние науки (около 90%); неблагоприятные условия труда (60%); трудности профессиональной реализации (около 20–30%) [3].

Экономическая ситуация в Украине, и в частности финансирование науки, не позволяет молодым ученым сосредоточиться только на научной деятельности, которые вынуждены искать дополнительные пути для заработка. Выйти

из этой ситуации могли бы помочь научные гранты, однако количество и объемы их финансирования не позволяют говорить о достаточной поддержке науки. Преградами для получения научного гранта в Украине респонденты называют многочисленные бюрократические преграды. Также, на общее состояние научной сферы влияет низкая взаимосвязь науки и бизнеса. Отойдя от старой схемы субсидирования науки государством, научная сфера оказалась в ситуации, когда взаимодействие с бизнесом находится лишь в зачаточном состоянии. На сегодня ни у государства, ни у частного бизнеса нет интереса к стимулированию создания инновационных продуктов, внедрению их в экономику.

По данным Госстата Украины, доля предприятий, занимавшихся инновационной деятельностью, составила всего 18,4%, в том числе осуществлявших технологические инновации – 11,8%, нетехнологичные – 13,4%. 34,4% предприятий с технологическими инновациями сотрудничали с другими предприятиями и организациями, 5,9% сотрудничали с университетами, 8,4% – с научно-исследовательскими институтами [1].

В сложившейся ситуации молодые ученые вынуждены покинуть страну. Указанные мотивы в результате опроса мы можем дифференцировать на экономические и неэкономические. Первые – связаны с общим состоянием науки, недостатком финансирования, бедными условиями для проведения исследований, ухудшением стандартов жизни, низкой заработной платой, нерешенным жилищным вопросом, политической нестабильностью, низкой академической мобильностью, вторые – с возможностями личного развития, продвижения по карьерной лестнице, низким престижем науки, отсутствием возможности работать над интересной тематикой, низкой информационной базой, низким доступ к международному сообществу. Хотя следует подчеркнуть, что молодые ученые с миграционными настроениями имеют в целом более высокий уровень владения английским языком, чем в целом по выборке, соответственно, средний уровень показали – 40%, отличный – 30,9%, каждый пятый владеет несколькими иностранными языками [2].

Данное исследование показало, что миграционные настроения около 30% молодых ученых связаны не только с низкой оплатой труда, социальной незащищенностью, неудовлетворительными условиями труда, но, главным образом, с невозможностью из-за этого развиваться и в полной мере заниматься научной деятельностью.

Отмечены молодыми учеными и ограниченные возможности для карьерного роста, отсутствие социальной мобильности. Они подчеркивали, что сама процедура получения научных степеней остается забюрократизированной, а вместо качественных требований до сих пор действуют количественные. Приведенная аргументация позволяет нам трактовать миграционные настроения молодых украинских ученых как реакцию отталкивания и неприятия сложившейся ситуации в науке, т.е. их отток за границу преимущественно вынужденный.

На основании изученных данных, можно сделать вывод о неудовлетворительности социально-экономического положения молодых ученых Украины. Экономические и неэкономические факторы снижают развитие научного потенциала молодых ученых, обуславливают отставание результатов их деятельности от мирового уровня, препятствуют академической мобильности молодых ученых и полноценной самореализации в науке, побуждая способных специалистов к эмиграции.

Литература

1. Научные кадры и количество организаций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html.
2. Жабин С. Молодые ученые: социальное положение и условия труда в Национальной академии наук Украины [Электронный ресурс] / Жабин С., Казьмина Е. – Режим доступа: <https://commons.com.ua/uk/molodi-naukovci-ukrayini/>.
3. Штыфурко Т. Отток мозгов за границу: что может сделать Украина, пока не поздно [Электронный ресурс] // ZIK.UA. – Режим доступа: https://zik.ua/ru/news/2018/05/21/ottok_mozgov_za_granytsu_cho_t_mozhet_sdelat_ukrayna_poka_ne_pozdno_1328485.

Чемоданова М. Ф.

НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ ОСВІТНІХ ВІДНОСИН

Модель глобальної освітньої економіки забезпечує структурні й описові рамки глобальних процесів освіти та підготовки, в межах яких існують розрізнені панорами або потоки, що передають рухомі елементи освітньої матеріальності неоднорідного порядку (відносини, установки, дидактику, навчання, навички, підходи, теоретичні, політичні орієнтації й т.д.).

Це багатовимірне зображення світу освіти виникає, зокрема, в результаті спостереження трьох освітніх панорам, в межах яких вони рухаються: конкретні аспекти, які передбачають освітні відносини, що супроводжують розвиток ідентичності в постмодерністському глобальному сценарії; педагогічні механізми навчальних закладів; плюралістичні педагогічні перспективи, які на міжнародному рівні ставлять перед собою мету навчання, що полягає у забезпеченні компетентності структурованих та збалансованих відносин між суб'єктом, місцевою спільнотою та глобальними аспектами.

Ця робота присвячена перетину панорам освіти, пов'язаних із мінливими відносинами в процесі глобалізації та зі школою як глобальним освітнім закладом, в той час як панорама освіти в області глобальної педагогіки є основним об'єктом всіх досліджень й тому буде предметом широко-масштабного і поглибленого вивчення.

На науковому рівні дисциплінарними сферами, в які людина вкладає кошти для вивчення та пізнання простору й часу, є географія та історія. Цікаво відзначити, що вже на цьому рівні відбувається глибоке концептуальне переосмислення, яке водночас відбувається з досвіду людей в рамках сучасного сценарію, враховуючи та впливаючи на досвід.

Сучасна культура настільки впливає на природу людини, що виникає «характер поколінь», «нова модель ідеальної ідентифікації», яка приймає форму «потрійного накладення нарцисичного знаку»: одержимість тілом; демонстрація

комунікації; узагальнене споживання і глобальна коммодіфікація [1, с. 67–89].

Сучасність у стані необмеженого вільного вибору, яка, як це не парадоксально, ризикує бути зупиненою індивідуальним вибором, саме тому, що вибір чогось вимагає інших рішень [1, с. 83]. Таким чином, вона нав'язує людську діяльність, орієнтовану на досягнення максимального задоволення, шляхом визначення вибору, який не тягне за собою незворотності, відповідальності, гнучкості, зв'язків, обмежень або навіть мінімальних рівнів.

Інша важлива характеристика епохи – це створення «глобальної громадянської самотності», яке розвиває своє власне існування у все більшій мірі за межами стабільних відносин, вважаючи за краще автономію й свободу ізоляції [2, с. 56]. Можна виділити два порядки чинників, які орієнтують суб'єкта на дуже сильний вибір автономії. З одного боку, необхідність або вибір на користь можливостей, пропонує сучасністю, зменшує поділ сенсів; з іншого боку, процеси «деінституціалізації» та «калібрації», типові для легкого капіталізму та сучасності [1, с. 97]. Почуття невизначеності та нестабільності підриває людську ідентичність та призводить до високих рівнів стресу.

Ще одним елементом якої складності є досвід мобільності й міграції, в яку втягується все більше число людей, сімей, які емігрували в країни, що відрізняються одна від одної в культурному плані. Спроба відтворення самотньої культурної самотності часто суперечить прагненню, особливо молоді, представляти свої сім'ї як нормальні в очах сусідів та однолітків на новому місці. У цьому сенсі суб'єктивність поколінь, що ростуть в новому територіальному контексті, ще більш актуальна, ніж для «корінних» однолітків. Коли культурні орієнтири та інструменти, що складаються з традицій та ритуалів, втрачають свою соціальну значущість та перестають виконувати свої цілі, людина несе повну відповідальність за свій вибір та рішення, що стосуються існування та цінностей, не маючи можливості користуватися

соціальною підтримкою та спільними ціннісними елементами, які б полегшували його оцінку.

Водночас люди отримують можливість пом'якшувати нав'язування просторово-часових обмежень: ресурси й можливості збільшуються; спадщина минулого може бути перепроєктований, як і планування майбутнього.

Література

1. Clandinin D. J. Teachers' professional knowledge landscapes / Clandinin D. J., Connelly F. M. – New York : Teachers College Press, 1995.

2. Clandinin D. J. Narrative inquiry: Experience and story in qualitative research / Clandinin D. J., Connelly F. M. – San Francisco : Jossey-Bass, 2000.

3. Coles R. The call of service: A witness to idealism. – New York : Houghton-Mifflin, 1993.

4. Dewey J. Experience and education. – New York : Collier Books, 1938.

5. Lin H. The ethics of instructional technology: Issues and coping strategies experienced by professional technologists in design and training situations in higher education // Educational Technology Research & Development. – 2007. – 55 (5). – P. 411–437.

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ, УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

Бабак Е. Н.

АУТЕНТИЧНЫЕ АНГЛОЯЗЫЧНЫЕ ФИЛЬМЫ КАК КОМПОНЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

На первый взгляд, кажется, что просмотр фильмов на английском языке имеет развлекательный характер. Как можно обучаться во время просмотра фильма? И что более важно, почему нужно изучать иностранный язык не только по учебникам? Есть три основные причины, по которым, на наш взгляд, просмотр оригинальных фильмов на английском языке может быть рекомендован для студента с любым уровнем владения этим языком.

Первое. Английский, изучаемый по учебникам, относится к академическому варианту, и такой английский не услышишь на улице. Например, на начальном этапе изучения английского мы могли изучить такие фразы, как «it's raining cats and dogs» или «nice weather we're having». И хотя эти фразы грамматически корректны, они очень редко используются в реальной жизни. Английский же, который мы слышим в фильмах – это язык, используемый реальными носителями языка, что делает практику восприятия его при просмотре аутентичных фильмов полезной, в частности, для совершенствования навыков устной речи.

Второе. Изучать иностранную лексику имеет смысл только *в контексте*. Традиционно, когда мы изучаем вокабуляр (например, в школе), мы составляем список лексических единиц с переводом. Неэффективность такого подхода заключается в том, что мы заучиваем лишь значение слова, но не знаем, в какой ситуации и каким образом его использовать.

Например, мы изучаем новое слово «detective». Из словаря мы узнаем о том, что оно означает «человек расследующий преступления». Однако, вне контекста слово

быстро забывается. Если же мы узнаем это слово из фильма, то мы имеем представление о том, в какой ситуации и каким образом оно используется. К тому же, велика вероятность того, что слово будет повторяться несколько раз в соответствующем контексте, ассоциируясь с определенной ситуацией и контекстом. Например, «detective» может означать звание перед именем собственным (detective Woodson), название профессии (He is a detective), литературный жанр (detective story), также использоваться в качестве прилагательного (detective agency) и т.д.

Третье. Просматривая фильм, студенты и молодые ученые фактически погружаются в «живую» коммуникацию. Утверждают, что только 7% нашей коммуникации осуществляется с помощью слов, а оставшиеся 93% восприятия зависят от того, как преподносится информация, в том числе, невербальными средствами – языком тела, мимикой (улыбка, нахмуривание), тоном голоса и проч. То, как мы говорим, может быть важнее того, что мы говорим. Наблюдая за поведением персонажей фильма, мы можем понять, как используется та или иная фраза в прямом или переносном значении, можно ли употребить фразу иронически или саркастически, какое поведение / реакция ожидается после определенного высказывания.

Наши практические рекомендации по выбору фильмов сводятся к следующему:

– выбирать фильм в соответствии с уровнем владения обучаемых английским языком. С начинающими можно начать с просмотра мультфильмов, язык которых относительно элементарен. Если же начать, скажем, с экранизации «Romeo and Juliet», в которой герои говорят языком Шекспира, то даже студенты, обладающие достаточно высокой англоязычной компетенцией, наверняка быстро потеряют интерес и желание продолжать;

– выбирать фильм интересный для себя. На сайтах, предлагающих для просмотра фильмы на английском языке, можно вначале посмотреть трейлер и почитать отзывы людей, смотревших фильм, что поможет сделать осознанный выбор.

Если фильм вызывает интерес у вас, ни у студентов, мотивация для усвоения новой лексики быстро сойдет на нет;

- выбирать фильмы с субтитрами. Вначале можно смотреть фильм с двойными субтитрами (родной язык общения + английский), обращая внимание на незнакомые слова и их значение, затем только с английскими субтитрами и только после этого – без субтитров;

- использовать словарь. Встречая незнакомое слово или фразу, желательно прочитать соответствующую словарную дефиницию, выписывать и / или повторять ее вслух несколько раз;

- повторять короткие разговорные фразы за актером. Часто в фильме можно услышать фразу, часто используемую в повседневной речи. Если студенту нравится как она звучит, можно повторить ее несколько раз за актером. Например, «sure thing», «gotta dash», «see ya» и т.д.;

- не стараться запомнить все новые лексические единицы из взятого фильма. В первую очередь, просмотр фильма должен вызывать положительные эмоции, чтобы сохранилась мотивация к обучению таким способом. Не нужно чувствовать себя виноватым, если остаются непонятными отдельные слова или предложения. В любом случае, определенное количество новой лексики усвоится, что, несомненно, является плюсом;

- ставить видео на паузу и просматривать эпизод снова и снова, чтобы понять до конца. Во время паузы можно прочитать субтитры и еще раз просмотреть этот эпизод, уже зная, что именно скажет герой и попытаться услышать в его речи то, что написано в субтитрах;

- побуждать студентов готовить пересказ просмотренного эпизода. Важно не только воспринимать аутентичную речь на слух, но и быть способным к воспроизведению. Для этого можно составить план с ключевыми моментами эпизода и после этого пересказывать увиденное другу, преподавателю или записывать себя на диктофон с последующим прослушиванием. В идеале нужно обсуждать увиденное, используя новую лексику. Если же такой возможности нет, можно записывать

свой пересказ на диктофон, потом слушать, анализировать и записывать свой пересказ столько раз, сколько необходимо для того, чтобы он, по мнению обучающегося, звучал удовлетворительно.

Булак Н. П.

ПРОБЛЕМА КОМУНІКАТИВНОГО SKILL (MIS)MATCH ВЧИТЕЛЯ У СУЧАСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ ОСВІТИ

В даний час освіта розглядається в усьому світі як процес, що супроводжує людину протягом усього його життя і забезпечує кожному найбільш повну реалізацію в професійній, особистій і суспільно-політичній сферах. Зміни, які відбуваються в суспільстві, також по-новому ставлять питання щодо професійної компетенції вчителя.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. відзначено, що «сучасний ринок праці вимагає ... переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян». Концепція «Нова українська школа» наголошує, що педагоги, відповідно до вимог сьогодення, мають бути здатними сприймати, відчувати й розуміти співрозмовника, працювати у команді, вирішувати проблеми, спілкуючись з представниками різних вікових і соціальних груп шляхом співпраці, адаптуватися в мінливому соціальному середовищі та створювати умови для розвитку цих якостей у дітей. Одним із її базових напрямків запроваджується принцип партнерства, тісно пов'язаний із проблемою розвитку соціально-комунікативної компетентності, яка лежить у площині усвідомлення вчителем своєї нової позиції у взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу [2].

Питанню комунікативної компетентності вчителя приділяється багато уваги в сучасній літературі з теорії освіти. Так, культуру педагогічного спілкування й комунікативної майстерності учителя вивчали Л. Виготський, І. Зязюн, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.; комунікативні вміння вчителя та їх структурні компоненти вивчали В. Абрамян, О. Бодальова, Н. Бутенко, А. Годлевська,

В. Кан-Калик, А. Капська та ін.; психологічні та соціологічні аспекти спілкування досліджували Є. Головаха, Н. Паніна та ін.; зміст і структуру педагогічного спілкування аналізували Г. Андрєєва, Б. Ломов, С. Максименко, П. Петровська, В. Семиченко та ін.; технології розвитку комунікативної компетентності вчителя досліджували М. Забродський, О. Мерзлякова та ін.

Аналіз сучасної педагогічної практики засвідчує наявність суперечності між постійно зростаючими вимогами суспільства до вчителя, здатного професійно здійснювати педагогічну комунікацію як засіб формування особистості школяра, та реальним професійно-педагогічним рівнем комунікативної компетентності педагога. Вчитель має перейти від авторитарної позиції носія знань до ролі фасилітатора освітнього процесу, який вміє створювати партнерські відносини з учнями та їх батьками. Але, незважаючи на гуманізацію та демократизацію суспільних відносин, проблема якісного розвитку соціально-комунікативної компетентності вчителів до цього часу залишається невирішеною. Освітняни або не готові до вирішення цих завдань, або їх професійна компетентність і ментальність не відповідають вимогам модернізації базової освіти, що в сучасній соціології освіти вивчають за допомоги концепту *skill mismatch* (тобто невідповідність навичок робітника певним вимогам щодо його/її професійної діяльності [4]).

Саме це обумовило необхідність проведення дослідження, метою якого було визначення особливостей комунікативних навичок вчителя у відповідності до сучасної комунікаційної концепції.

Професійна компетентність учителя – це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність вчителя успішно здійснювати професійну діяльність. Важливим складником професійної компетентності вчителя є комунікативна компетентність, бо саме завдяки безпосередньому спілкуванню педагога з учнем здійснюється вплив особистості педагога на

особистість учня. У зв'язку з цим комунікативні здібності та вміння педагога набувають ролі професійно значущих.

Комунікативну компетентність педагога різні дослідники визначають як здатність до ефективного спілкування у межах професійних обов'язків, що передбачає вміння обмінюватися інформацією, сприймати співрозмовника, усвідомлювати його потреби, розуміти його почуття і психологічні стани, досягати взаєморозуміння; наявність у педагога навичок здійснювати комунікативну взаємодію з різного роду особами, при якій фахівець повинен зберігати психологічну рівновагу, контролювати свої емоції і якісно виконувати професійні завдання [2].

У професійній діяльності вчитель бере участь у різних видах комунікації: міжособистісне спілкування відбувається в комунікативних видах (учитель-учень, учень-батьки, вчитель-колеги та ін.); групове, внутрішньогрупове, міжгрупове спілкування здійснюється в навчальних, дослідницьких групах, методичних об'єднаннях, радах; внутрішньо-корпоративна комунікація включає педагога в організаційні процеси розвитку закладу освіти. Крім того, вчитель бере участь у зовнішніх корпоративно-комунікативних заходах (рекламних акціях, вечорах зустрічей, конкурсах тощо); мережева комунікація передбачає участь учителя в дистанційних конференціях і семінарах, у створенні освітніх проєктів.

Н. Білик, розглядаючи проблему комунікативної компетентності як професійної якості вчителя закладу загальної середньої освіти, підкреслює, що «набуття вчителями комунікативної компетентності відбувається під час проведення різних заходів та реалізації різних форм освітньої діяльності у школах новаторства України, які застосовують різні форми комунікацій і розповсюдження інноваційного педагогічного досвіду: науково-практичні конференції, веб-конференції, методичні фестивалі, Інтернет-фестивалі, методичні студії, педагогічні мости, семінари-практикуми, лекції, тренінги, педагогічні форуми, «круглі столи», консультації, відео-марафон, веб-марафон, творчі звіти тощо» [6, с. 197–198].

На сьогодні законодавчо визначено компетентності вчителів початкової школи НУШ, що передбачають індивідуально-

особистісні та професійно-діяльнісні якості вчителя, яких він має набути для успішного виконання стратегічної мети й завдань реформування початкової освіти. Так, комунікативна компетентність вчителя початкової школи передбачає володіння системними знаннями про норми і типи педагогічного спілкування в процесі організації колективної та індивідуальної діяльності; вміння вислуховувати, відстоювати власну позицію, використовуючи різні прийоми розміркувань та аргументації; розвиненість культури професійного спілкування; здатність досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії [5]. Але для визначення рівня розвитку комунікативних навичок вчителя до сучасної комунікаційної концепції необхідно наявність інструментарію та критеріїв оцінки. Тому існує проблема аналізу відповідності комунікативних навичок вчителя до сучасної комунікаційної концепції.

Отже, необхідною умовою успішного протікання процесу спілкування є комунікативна компетентність його учасників, при цьому вагомими аспектами виступають готовність педагогів до освітньої роботи, розвиток соціально-психологічних умінь, міжособистісної взаємодії, нерозривність педагогічного процесу із педагогічним спілкуванням, проектування можливих ефективних засобів подання інформації на основі передбачення можливих наслідків її сприйняття тощо.

Проблема комунікативної компетентності сучасного вчителя Нової української школи потребує подальших досліджень. Зокрема, наукового обґрунтування та експериментальної перевірки потребують методи, форми, технології процесу вдосконалення рівня комунікативної компетентності сучасного вчителя.

Література

1. Адміністратору школи. Тренінги з розвитку комунікативності вчителів / уклад. : А. Г. Дербеньова, А. В. Кунцевська. – Харків : Основа, 2010.
2. Ашиток Л. Комунікативна компетентність педагога: структура, етапи формування / Л. Ашиток // Молодь і ринок. – 2015. – № 6. – С. 10–13.

3. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

4. Мальцева В. А. Концепция skillmismatch и проблема оценки несоответствия когнитивных навыков в межстрановых исследованиях // Вопросы образования. – 2019. – № 3. – С. 43–76.

5. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/20180815.pdf>.

6. Bilyk N. I. Communicative competence as a professional quality of teacher for general secondary education // *Theory and practice of introduction of competence approach to higher education in Ukraine* : monograph / edit. S. T. Zolotukhina, I. M. Trubavina. – Vienna : Premier Publishing.

Васильев М. С.

ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЕ КАК СОВРЕМЕННОЕ ТЕЧЕНИЕ МАССОВИЗАЦИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Массовизация высшего образования является объективным явлением в системе отечественного образования. Это явление, вместе с положительными последствиями, несет также определенные угрозы. Основными угрозами массовизации высшего образования являются разбалансированность рынка труда и структуры подготовки специалистов, снижение качества образования.

Одним из перспективных организационно-методических ресурсов, способствующих повышению качества высшего образования, считается система массовых образовательных онлайн курсов, которые в последнее время очень быстро развиваются. Весомыми факторами роста рынка онлайн образования являются гибкость обучения, сравнительно низкая

стоимость, доступность, быстрое увеличение количества пользователей Интернет.

Массовые открытые онлайн курсы существуют уже около 10 лет, за это время они охватили более 900 университетов и собрали более 110 млн. пользователей по всему миру (без учета Китая). На конец 2019 года университетами мира было запущено суммарно около 13,5 тысяч онлайн курсов, а к концу 2020 года их количество прогнозируется на уровне 14 тысяч.

В 2017 году онлайн платформы Coursera, edX, FutureLearn и XuetangX объявили о запуске программ онлайн дипломов, пройдя которые можно получить магистерскую или бакалаврскую степень. Количество онлайн программ с возможностью получения дипломов о высшем образовании выросло в 2019 году до 50, тогда как в 2018 году было только 39 таких программ, а в 2017 году – 10 программ.

На данный момент на онлайн платформе Coursera подготовку прошли более 45 миллионов человек. Общее количество онлайн курсов на данный момент составляет 5158, из них по 4943 курсам предусмотрена возможность получения сертификатов, по 16 программам – возможность получения дипломов о высшем образовании. На онлайн платформе edX прошли обучение более 24 миллионов студентов по 3317 курсам, возможность получения сертификатов предусмотрена по 1801 курсу и по 10 программам – дипломов о высшем образовании. На онлайн платформе FutureLearn прошли обучение более 10 миллионов студентов по 1359 курсам, получение сертификатов возможно по 1353 курсам, а по 23 программам – диплома о высшем образовании. На онлайн платформе Udacity обучились более 11,5 миллионов студентов по 283 курсам, возможность получения сертификатов предусмотрена по 45 курсу, диплома о высшем образовании – по 1 программе. На онлайн платформе Swayam прошли обучение более 10 миллионов студентов по 1349 курсам, возможность получения сертификатов предусмотрена по 1174 курсу.

Внедрение учебными заведениями Украины в свои образовательные программы, как одного из элементов учебного процесса, массовых открытых онлайн курсов с возможностью

получения дополнительного диплома о высшем образовании при успешном прохождении этих курсов, позволит в значительной степени удовлетворить спрос на высшее образование в контексте его массовизации и повысить качество обучения. Законодательное основание для этого заложено в статье 8 Закона Украины «Об образовании», которая определяет, что «Результаты обучения, полученные путем неформального и/или информального образования, признаются в системе формального образования в порядке, определенном законодательством». Однако, механизм признания самостоятельных дипломов о высшем образовании, полученных таким образом, еще не отработан. Кроме того, конкретизация механизмов признания неформального и информального образования должна быть определена в Законе Украины «Об образовании в течение жизни», задача разработки и принятия которого остро стоит перед отечественным образованием уже не первый год.

Воробйов В. І.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В УКРАЇНІ

Посилення конкуренції на ринку освітніх послуг, підвищення вимог студентів і їх батьків до якості освітніх послуг і т.д. активізували проблему трансформації сучасних вузів в підприємницькі університети.

Основи концепції «підприємницького університету» закладені Бертоном Кларком, потім її розвивали багато закордонних та вітчизняних авторів. Основними критеріями, за якими університет відносять до підприємницькому, є орієнтація на нові джерела фінансування, ініціювання нових видів діяльності, створення нових бізнес-організацій, демонстрація підприємницького поведінки» [1].

Часткове розширення автономії, яке забезпечив закон «Про вищу освіту» 2014 року, навіть викликало критику. Закон «Про освіту» 2017 року закріпив право закладів освіти на

автономію, при цьому вказавши, що «обсяг автономії ...визначається цим Законом, спеціальними законами та установчими документами закладу освіти» [2]. Автономія в економічному вимірі в умовах нестабільності чи скорочення державного фінансування надає університетам можливості диверсифікувати джерела фінансування. Автономія змінює обличчя університету, який активніше реагує на ринок, стає чутливими до запитів споживачів, розвиває гнучкіші стратегії розвитку і забезпечення якості [3].

Оскільки завдання університету – не просто дати знання, навчити, сформувати компетенції, а підготувати затребуваних і конкурентоспроможних у довгостроковій перспективі фахівців, вуз повинен визначити, як він буде відповідати на сучасні виклики. Тут важливу роль починають грати так звані метакомпетенції: гнучкість, креативність, критичне мислення, комунікативні навички і так далі. Ці метакомпетенції багато в чому і складають основу підприємницького мислення. Ними повинен володіти фахівець незалежно від традиційної «нарізки» напрямів та спеціальностей: будь то економіст, менеджер, спеціаліст сфери інформаційних технологій або юрист. У цьому сенсі їх називають «надпрофесійними компетенціями».

Проте Тхагапсоев Х. Г. відзначає, що на догоду моді університети зараз відходять від високої планки академічного знання, перетворюючись на масово-конвеєрне виробництво компетенцій (набору схемних знань, знань правил і рецептів, а також умінь діяти на їх основі). На його думку, компетентність не зводиться до суми знань, оскільки має діяльнісну, а отже – технологічну природу. Компетентність ситуативна, виявляє себе як дія «тут і зараз», в конкретних ситуаціях. Більш того, компетентність не виявляє себе без цих ситуацій, які можуть бути штатними й позаштатними [4, с. 58–61].

За даними обстеження Світового банку «Навички для сучасної України», майже 70 % опитаних фірм підтвердили, що випускники закладів загальної (у тому числі вищої) та професійно-технічної освіти не володіють практичними навичками або сучасними знаннями; понад 58% відзначили

відсутність типів та рівнів навичок, необхідних роботодавцям; 55% – актуальних знань [5].

У нашому розумінні підприємницький університет має такі характеристики:

несе цінності підприємництва, підприємницького способу мислення і типу діяльності;

дає знання і розвиває навички, які сприятимуть розвитку підприємницького мислення;

формує екосистему підприємництва всередині і навколо вузу, включаючи кадри, формати, інфраструктуру, потоки подій і т.д., служить своєрідним «центром тяжіння» підприємницької тематики;

забезпечує зв'язок бізнесу з освітою і наукою, сприяючи розвитку інноваційного типу підприємництва, забезпечуючи трансфер знань, результатів науково-дослідної діяльності в зовнішнє середовище;

проводить відповідні внутрішні зміни з позиції управління, кадрової політики, враховує підприємницький аспект в освітній, науковій, інноваційній, виховній та інших видах діяльності.

Багато дослідників вказують на принципово інший ринок праці, який сформується вже в найближчому майбутньому під впливом науково-технічної революції та інших факторів зовнішнього середовища [3–6]. Багато професій зникнуть, з'являться нові, буде затребуваний якісно інший вид діяльності.

Література

1. Salmi J. *Autonomy from the State vs Responsiveness to Markets // Higher Education Policy*. – 2007. – № 20. – С. 223–242.
2. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України : ст. 23 // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page2>.
3. Salmi J. *Autonomy from the State vs Responsiveness to Markets // Higher Education Policy*. – 2007. – № 20. – Р. 223–242.
4. Тхагапсоев Х. Г. Университет в современной России: технология как стратегический горизонт? / Х. Г. Тхагапсоев // *Высшее образование России*. – 2011. – № 4. – С. 58–61.

5. Карпіо дель Х. Навички для сучасної України [Електронний ресурс] / Хімена Дель Карпіо, Ольга Купець, Ноель Мюллер, Анна Олефір ; Міжнародний банк реконструкції та розвитку. – Режим доступу: <http://documents.worldbank.org/curated/en/808141497006924267/pdf/111553-UKRANIAN-PUBLIC-SkillsformodernUkraineUKR.pdf>.

6. Тимохова Г.Б. Чинники розвитку інтелектуального підприємництва в Україні // Управління розвитком підприємництва в Україні: реалії та перспективи : моногр. / за ред. Н.В. Статівка, О.В. Жадан, В.А. Міненко. – Харків : НАДУ «Магістр», 2019 – С.178–188.

Галка Я. С.

РОЛЬ ОСВІТИ У ДОСЯГНЕННІ КОНСЕНСУСУ У МАРГІНАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сучасне суспільство має багато маркерів для визначення свого стану. Особливе місце серед них посідає маркер маргінальності. Таке суспільство характеризується невизначеністю цінностей та норм, яке обумовлено перехідним станом всього суспільства. В такому стані воно вже не є таким, яким було у минулому, але й не має атрибутів того стану, до якого прямує. Дослідники стикаються з проблемою визначення наслідків маргінальної ситуації і в Україні.

Як відомо, Р. Парк в своїх дослідженнях вказував на неоднозначні наслідки маргінальності, важливим серед яких є соціальне відчуження. Але, на мою думку, механізми соціального відчуження неможливо зрозуміти без аналізу процесів соціалізації.

Соціалізація – процес, притаманний усім історичним періодам. Будь-яка соціальна система вчить людей підтримувати стійкість поведінки. Об'єктом соціалізації є не лише індивід, а й соціальна група, держава, клас, нація в цілому. Це – цілеспрямована діяльність агентів соціалізації, спрямована на адаптацію людини, соціальних груп і суспільства в цілому до соціальної реальності.

У процесі соціалізації формується і громадська думка. Люди, які складають соціальну групу, змушені «вчитися» правилам, забезпечуючи власне виживання, єдність, життєву силу. У таких соціальних групах, як сім'я, трудовий колектив, меншини тощо люди набувають соціального досвіду, знають про норми та цінності групи та по-різному ставляться до тих, хто не входить до групи. В результаті цього може розвинутися ксенофобія, расизм або, навпаки, відкритість, толерантність та сприйнятливність.

Мета соціалізації – створити в суспільстві хоча б мінімальний консенсус щодо основних цінностей і поглядів.

Відповідальна держава – найбільш впливовий засіб соціалізації, який має достатні ресурси для полегшення засвоєння суспільством в цілому, окремими людьми і групами нових норм і цінностей, нових «правил гри», державних рішень і правил. На практиці держава може провокувати масові маргінальні настрої власними рішеннями, але практично нічого не робить, щоб запобігти і протистояти цьому.

Держава здійснює політику соціальних перетворень, розробляючи та впроваджуючи нову систему цінностей і норм. Активними агентами впровадження нових ідей є також представники еліти, політичної влади, політичних партій, що відстоюють необхідність соціальної трансформації та визначають їх спрямованість, а також несуть відповідальність за розробку «нових правил гри». Ці зміни впливають не тільки на політичну, але й економічну, соціальну та духовну сфери.

Активність цих агентів соціалізації залежить від багатьох обставин. Однак, незалежно від їх діяльності, вони зберігають свій інерційний вплив не лише на окремі соціальні групи, виражаючи власні інтереси, але і на суспільство в цілому.

Процес засвоєння індивідом та суспільством в цілому нових знань, норм і цінностей характеризується високим рівнем конфліктності, протистоянням старої та нової системи цінностей і поглядів тощо. Цьому сприяє поява суперечливих концепцій, які, здається, мають спільну цінність. реальність лише стосовно відповідної моделі суспільства.

Коли в стабільних суспільствах процес соціалізації – це взаємодія «суспільство-індивід», тоді в трансформаційних суспільствах таку взаємодію можна уявити як «суспільство (старі – нові норми і цінності) – індивід». Метою соціалізації, як вже відзначалось, є створення в суспільстві консенсусу щодо основних цінностей і позицій. Консенсус виникає в процесі адаптації людей і соціальних груп до соціальних умов. Особистості і групи, які не можуть пристосуватися до проблем нового часу, виявляються маргіналізовані. Тому в умовах маргінального суспільства соціалізація набуває особливих рис.

Серед причин маргіналізації в трансформаційних суспільствах – об'єктивні багатofакторного впливу як на окремих людей, так і на соціальні групи. На мій погляд, вони певною мірою «відповідають» за слабку адаптацію людей або груп до їх умов життєдіяльності суспільства, що сприяє тому, що їх соціальний статус стає маргінальним статусом. Цілеспрямована діяльність соціальних інститутів – агентів соціалізації може вплинути на маргінальну ситуацію в країні.

Крім негативних соціально-психологічних характеристик і функцій, маргінальне суспільство втілює новий тип культурних відносин. Таке суспільство не тільки існує на кордоні двох культур, але одночасно є їх носієм; воно є «чужим» і «космополітичним» одночасно; воно рухається до більш цивілізованого стану. Але в такому суспільстві формується і відповідний тип особистості – маргінальної.

Концепція маргінальної людини, розробником якої є Р. Парк, була пов'язана перш за все з культурною взаємодією, яка виникає на новому рівні цивілізації в результаті глобальних етносоціальних процесів. Маргінальна людина неминуче становиться обличчям з більш широким кругозором, більш досконалим інтелектом, більш незалежними і раціональними поглядами.

Глибокі соціальні перетворення в Україні супроводжуються поширенням маргінальності, яка досягла такого високого рівня, що по праву вважати, що абсолютна більшість населення по тій або іншій причині знаходиться в маргіналізованому стані. Однак це явище не можна однозначно оцінити.

Позитивні ефекти широкої маргінальності в Україні ще не були узагальнені належним чином. В українському суспільстві існує толерантне ставлення до «чужої» культури, до «іноземної» релігії. Але на чому ґрунтується така поведінка? Необхідно з'ясувати, чи є це наслідком менталітету українців, або він притаманний маргіналізованим особам, які відчувають власну неповноцінність і невпевненість серед багатьох «іноземців».

Таким чином, проблемне поле феномену маргінальності трансформаційного українського суспільства дає невичерпні можливості для дослідників. Вивчення процесів соціальної маргіналізації дозволяє не тільки охопити ступінь і прояв маргінальних настроїв і маргінальної поведінки, але і виявити фактори, що сприяють поширенню маргінальності. Нам здається продуктивним підхід, який розкриває зв'язок між процесами соціалізації і маргіналізації. На мій погляд, поширення маргінальності в українському суспільстві багато в чому пов'язано з неефективною діяльністю агентів соціалізації.

Таким чином, існує зв'язок між соціалізацією і маргіналізацією суспільства, яка потребує подальшого осмислення. Отже, маргінальність яка є небажаним явищем для життя суспільства, потребує визначення причин її появи, умов її існування і поширення в суспільстві, а також пошуку дієвих шляхів її подолання.

Література

1. Park R. T. Human migration & the marginal man / R. T. Park // *American Journal of Sociology*. – 1928. – № 6. – P. 881–892.
2. Stonequist E. V. *The Marginal Man. A study in personality and culture conflict* / E. V. Stonequist. – New York : Scribner, 1961. – P. 134.
3. Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації : [навч. посіб.] / Н. В. Коваліско. – Львів : «Магнолія 2006», 2007. – 312.
4. Паніна Н. Українське суспільство 1994–2005: Соціологічний моніторинг / Н. Паніна. – Київ : ІС, 2005. – 346 с.

Грушко А. И.

ПЛЮСЫ И МИНУСЫ МИРОВОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Электронно-информационные технологии вызвали переход от индустриальной к информационной экономике, спровоцировали глобальные изменения в мировом масштабе. На современном этапе мировая экономика втянута в процесс всеобъемлющей глобализации. Центрами глобализации мировых финансов выступают три крупнейшие экономики: США, Западная Европа и Япония. Однако финансовая спекуляция распространяется далеко за пределы обозначенных регионов. Ежесуточный оборот на глобальном валютном рынке составляет порядка 1 трлн долларов [1].

Процесс глобализации мировой экономики имеет две стороны: он несет свои плюсы и свои негативные последствия. Плюсами глобализации мирового хозяйства являются:

- развитие научно-технического прогресса, повышение качества производимых товаров;
- эффект экономии на масштабе, уменьшение скачков в экономике, снижение цен;
- современные технологии повышают производительность труда;
- в международной торговле заинтересованы все субъекты рыночных отношений, а это только ускоряет процесс глобализации;
- у стран третьего мира есть возможность догнать передовые государства, улучшив свое экономическое положение [2].

К отрицательным последствиям глобализации относятся:

- неравномерность положительных эффектов глобализации мировой экономики. Если рассматривать последствия мировой глобализации в разрезе промышленных отраслей, то одни из них что-то теряют, а другие выигрывают. В одних отраслях наблюдается приток высококвалифицированных кадров и финансов. В то же время другие отрасли становятся менее конкурентоспособными. Во втором случае снижается потребность в таких отраслях, как следствие работников этих

отраслей массово увольняют, а владельцы бизнеса этих отраслей терпят колоссальные убытки. Такие изменения негативно влияют на структуру хозяйств национальных экономик;

– уменьшение доли обрабатывающей промышленности в структуре экономики в пользу увеличения отраслей сферы услуг. В этом случае местным работникам необходимо пере-квалифицироваться, чтобы ответить на вызовы мировой глобализации;

– существенно увеличивается разрыв в оплате труда высококвалифицированных работников и работников с низкой квалификацией. Оплата высококвалифицированных кадров растет существенными темпами, в то время как оплата низкоквалифицированных может оставаться на прежнем уровне или возрастать незначительно. Доля низкоквалифицированного труда начинает сокращаться и такие кадры вообще остаются без работы;

– отрицательное воздействие глобализационных процессов в экономике на мировую экосистему, увеличение конфликтов по поводу владения и использования природных ресурсов.

Таким образом, глобализационные процессы в экономике оказывают неоднозначное воздействие на мировую экономику и вынуждают ее постоянно адаптироваться к возникающим вызовам, а человеческие ресурсы постоянно повышать свою квалификацию либо пере-квалифицироваться.

Литература

1. Добрев С. Х. Мировая экономическая трансформация: переход к постиндустриальной глобальной экономике : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.14 / Сашо Христов Добрев ; [ин-т междунар. экон. и политич. исследований]. – М., 2005. – 29 с.

2. Досова Б. А. Процесс глобализации: плюсы и минусы для человека [Электронный ресурс] / Б. А. Досова // Сайт плюс/минус. – Режим доступа: <https://narobraz.ru/avto/protsess-globalizatsii-plyusy-i-minusy-dlya-cheloveka.html> (дата доступа 01.03.2020).

Губарєва А. В.

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО ТА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Міжнародна академічна мобільність набирає дедалі більшої популярності серед студентів. Університети-партнери Європи запрошують до своїх стін студентів з різних куточків світу, щоб ті обмінялися досвідом та взяли участь у різноманітних освітніх програмах приймаючого університету.

Сьогодні українські студенти мають унікальну можливість не лише отримати досвід навчання за кордоном, але й зануритися в атмосферу культурного різноманіття та ближче познайомитися з традиціями тієї чи іншої країни.

Відповідні положення про академічну мобільність містяться в Законі України «Про вищу освіту» та регулюються Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579. Так, цими нормативно-правовими актами визначено право на участь у такому освітньому процесі, порядок здійснення академічної мобільності, її види та форми, соціальні гарантії та інше.

Академічна мобільність може бути як внутрішньою, тобто відбуватися в межах території України, так і міжнародною – навчання проходить в іноземному університеті-партнері, з яким підписано міжнародний договір про співробітництво вітчизняним університетом.

Наразі існує велика кількість програм, представлених закладами вищої освіти Європи (далі – ЗВО), які розраховані не лише на студентів, але й на науковців. Такі програми можуть передбачати як навчання, так і наукову діяльність, стажування або волонтерство.

Найпопулярнішою формою участі в академічній мобільності серед молоді є навчання за кордоном. Безумовно, такий досвід має величезну кількість переваг. По-перше, студенти мають можливість самі обрати ЗВО Європи, серед яких є відомі та престижні університети, а також ті предмети, які б вони

хотіли вивчати. По-друге, для того щоб навчання за кордоном було доступне для всіх категорій студентів, університети або уряди країн надають стипендії та гранти студентам, які пройдуть відбір. Важливою складовою такого освітнього процесу є те, що отримані оцінки, шляхом принципу перерахування кредитів на основі Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС), зараховуються до навчальної програми в Україні.

Перебуваючи в іншій країні, людина виходить із зони комфорту. Це відбувається через те, що звичний спосіб життя вимушено змінюється з огляду на безліч обставин: інший клімат, інша мова, менталітет, культура. Така зміна звичного способу життя, як відомо, сприяє саморозвитку та особистісному зростанню. Так, перебуваючи на навчанні в іноземному університеті, студент може зануритися в справжнє студентське життя місцевої молоді, удосконалити навички володіння іноземною мовою, здобути унікальні знання від провідних викладачів з усього світу, помандрувати з новими друзями, повчитися в стінах університету з багаторічною історією та стати частиною справжнього буденного життя того чи того міста. Окрім того, участь у програмі академічної мобільності за кордоном послугує вдалим пунктом у резюме, що підвищить конкурентоспроможність студента на ринку праці.

Участь у подібних програмах так чи інакше впливає на зміну світосприйняття людини, бачення різних речей під іншим кутом, змушує пристосовуватися до певних змін. Такий досвід не лише корисний для окремої людини, але є кроком на шляху до інтернаціоналізації ЗВО України, покращення якості вищої освіти, а також представлення України на міжнародній арені через прогресивну й активну молодь з жагою до навчання та змін.

Дакіч В. В.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ МОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

В умовах глобальних трансформацій мовної картини світу за останні роки значно активізувалися міжнародні зв'язки України. На сучасному етапі розвитку суспільства постало питання перед системою вищої освіти України, яке полягає в підвищенні ефективності навчання студентів. Без знань іноземних мов і умінь орієнтуватися в іншомовному просторі неможливо стати сучасним спеціалістом. Все вищезазначене є передумовою розширення функції іноземної мови як навчального предмета.

Німецька мова як іноземна вивчається в багатьох країнах ЄС. Тому державна політика української освіти є цілеспрямованою і сучасною в цьому напрямку. Тому підвищення ефективності підготовки викладачів іноземної мови в мовних ВНЗ є важливим завданням, що стоїть перед науковцями для того, щоб викладачі могли володіти новітніми методиками навчання. Основними недоліками професійної підготовки студентів ВНЗ є перевага традиційних форм організації практичних занять з іноземної мови, недостатня робота з впровадження сучасних інноваційних технологій навчання та слабка мотивація студентів на самостійне здобуття знань.

Головна мета полягає у формуванні мовної комунікативної компетентності в процесі навчання, базою для якої є комунікативні вміння, що сформувалися на основі мовних знань та навичок. Цей підхід спрямований на формування лексичних та граматичних вмінь та навичок, що сприяють оволодіння студентами навчальним матеріалом.

В основі комунікативного підходу перебуває діяльність самого студента. Викладач залучає студентів до творчої співпраці на занятті через пошукові, творчі, зорієнтовані на особистість студента завдання, на проектну діяльність.

Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціолінгвістичних і соціокультурних знань, навичок і умінь,

які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві. В матеріалах Ради Європи у сфері вивчення іноземної мови виділені окремі компетентності, від яких насамперед залежить розвиток і рівень мовної компетенції студента. Вся сума компетенцій включає такі компоненти: лінгвістичний, соціолінгвістичний, мовленнєвий, соціокультурний та стратегічний.

Офіційні документи України щодо освіти закликають подолати розходження між освітою та життям, допомогти студентам в оволодінні технологіями життєтворчості, створити умови для розкриття потенціалу самореалізації, саморегуляції, самоконтролю, самопізнання, інтеграції в соціокультурний простір. Таким чином, виокремлюються наступні компетентності: пізнавальна, особистісна, самоосвітня, соціальна.

Можна застосовувати наступний алгоритм педагогічного супроводу формування ключових компетентностей:

1. Формування мети на навчальний рік (поглиблення знань з предмета, вдосконалення вміннь та навичок мовної й мовленнєвої діяльності, систематизація, узагальнення мовного, мовленнєвого та комунікативного досвіду студентів, організація продуктивної творчої діяльності).

2. Ознайомлення студентів з методами самоосвіти.

3. Оцінювання результатів самоосвіти.

4. Моніторинг рівня навчальних досягнень студентів (за результатами контрольних робіт з письма, читання, аудіювання та мовлення) і організація колективної роботи з метою з'ясування недоліків у знаннях та вміннях.

5. Створення програми індивідуального розвитку студентів, які мають здібності до вивчення іноземних мов.

6. Організація роботи консультаційного пункту.

7. Рефлексія власної навчальної діяльності студента та викладача.

Для досягнення значних успіхів у викладанні іноземної мови треба використовувати такі технології і методи, які сприятимуть підвищенню ефективності, будуть цікавими для студентів і проводитимуться в рівноправній співпраці, активному пошуку та у створенні ситуації успіху особистості.

Найбільш ефективними є технології та методики, засновані на особистісно-орієнтованому, діяльному та комунікативно-когнітивному навчанні:

- технологія інтенсифікації навчання;
- технологія інтерактивного навчання;
- проектна технологія;
- дидактичні ігри;
- ситуативно-рольові ігри;
- комунікативні вправи;
- проведення бінарних, нетрадиційних уроків;
- цікава позакласна робота;
- використання комп'ютерних технологій.

За допомогою цих методів, технологій та інших методичних прийомів успішно формуються ключові компетентності у студентів. Викладач створює особистісно-орієнтовані ситуації, участь у яких задовольняє потреби студентів в самоутвердженні, визнанні, схваленні іншими, застосовує різноманітні методи та прийоми: проблемно-пошукові; комунікативні; імітаційно-ігрові; проектно-дослідницькі та інші. Ці ситуації, з одного боку, мають значущість для студентів, задовольняють їх пізнавальний інтерес з фахового спрямування підготовки у ВНЗ, а з іншого – дають змогу розкрити і реалізувати комунікативні здібності, необхідні в їх майбутній діяльності. За словами видатного філософа Сенеки: «якщо людина не знає, до якої мети вона рухається, для неї жодний вітер не буде попутним». Сучасний викладач іноземних мов має бути митцем, бо він працює в умовах, далеких від мовного середовища. Його завдання – наблизити навчальну ситуацію на занятті до умов сучасного життя. Це вимагає творчості й таланту. Щоб спонукати студента до професійно орієнтованої мовленнєвої діяльності, йому треба, на думку О. Леонтьєва, будувати й пропонувати такі мовленнєві обставини та умови, в яких він міг би «реально опинитися в ситуації» і вчинити так чи інакше або здійснити «легке перенесення на діючу в цих обставинах особу».

Сучасна наука – це творчість. Вчений сьогодні – це людина, яка має творчий підхід до вирішення наукових

проблем та завдань, взаємодіє з вітчизняними та закордонними вченими. Викладач, це людина, що прагне не лише сама чогось домогтися, але, насамперед, яка навчає підростаюче покоління. Молоді вчені сьогодення – це творчі люди, які можуть вирішувати проблеми, що давно існують, новими методами в умовах глобальних трансформацій сьогодення. Реалізація основних мовних компетентностей допоможе особистості адаптуватися в соціумі, який сьогодні безперервно змінюється.

Діомідова Н. Ю.

СТРУКТУРА ПСИХОЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ У СИТУАЦІЇ ІСПИТУ

В час глобальних трансформацій, нестабільності та швидких змін, що відбуваються в світі, молодь особливо потребує опори на фундаментальний досвід та сучасні розробки у науковій сфері. Дослідження в області психології особливо гостро розкривають просякнутість емоціями всього життя людини. В умовах гігантського потоку інформації, напруженого навчання та складання іспитів, студенти та аспіранти відчують різні емоційні стани. Це не може не відбиватися на якості навчально-професійної діяльності.

У психологічних дослідженнях явище психічного стану помітно поступається поняттям психічного процесу і психічної властивості особистості. Мова йде не тільки про міру методологічної розробки даної проблеми, а й про кількість і якість прикладних досліджень психічних станів у віковій та педагогічній психології, зокрема психоемоційних станів студентів та аспірантів у різних умовах їх навчально-пізнавальної й трудової діяльності. На основі аналізу результатів досліджень психічних станів (І.В. Волженцевої, Г.Ш. Габдреевої, Т.С. Кириленко, М.Д. Левітова, М.А. Кузнєцова, О.І. Кузнєцова, Т.О. Немчин, О.О. Прохорова, В.А. Семиченко, Ю.Є. Сосновікової) зроблено узагальнення їх видів у навчальній діяльності студентів та аспірантів, проведено аналіз типових психоемоційних станів, що найчастіше виявляються в навчальному процесі студентів та

аспірантів закладів вищої освіти. У дослідженні показано, що психоемоційні стани посідають важливе місце в навчальному процесі вищої школи, здебільшого визначаючи успішність його протікання. Висока інтенсивність розумової діяльності, підвищені вимоги навчання у ЗВО до інтелектуальної діяльності, призводять до емоційного напруження студентів (І.В. Волженцева), навчального та екзаменаційного стресу (К.В. Краєва, О.М. Сергєєва, Т.В. Циганчук), навчальної тривожності та страхів (Т.Ю. Артюхова, В.С. Шаповалова), негативних психічних станів (О.Б. Ігумнова).

Іспит є активатором інтенсивних емоційних переживань у тих, хто навчається, що може призвести до різноманітних негативних поведінкових і соматичних наслідків (О.М. Леонтєв, О.Р. Лурія, М.А. Кузнецов). Виступаючи нормативним стресором та джерелом нормативних емоційних переживань, іспит актуалізує варіативність психоемоційних станів у студента та аспіранта, які не збігаються з метою навчальної діяльності (страх, тривога, гнів, подив) та деяких позитивних станів, тобто тих, які збігаються з метою навчання (радість, інтерес, почуття впевненості тощо).

Передекзаменаційні переживання можуть виступити в ролі чинника, який негативно впливає на навчальну діяльність (А.Р. Лурія та А.Н. Леонтєв), доведено, що іспит порушує асоціативний процес (Н.М. Владимірова), істотно підвищує рівень напруженості студента (О.В. Овчиннікова), досліджено інтенсивність, модальність і бажаність для самого студента тих чи інших емоційних переживань у процесі здачі відповідального іспиту, при захисті дипломної роботи (О.О. Бодальов, Є.П. Ільїн), вивчено пам'ять про пережиті колись емоції, які супроводжували здачу іспиту багато років тому (М.А. Кузнецов). Навчально-пізнавальна діяльність студентів та аспірантів в умовах навчання у закладах вищої освіти є дуже впливовим предиктором їх психоемоційних станів (М.А. Кузнецов). У свою чергу, домінуючі психоемоційні стани виступають у ролі контексту, в рамках якого відбувається актуалізація навчальних мотивів і прийняття студентом навчально-пізнавального завдання, виконання ним навчально-пізнаваль-

них, контролюючих та оціночних дій. В процесі навчальної та професійної діяльності аспірантів важливу роль відіграє загальний показник емоційного комфорту у відношеннях з науковим керівником та колегами. Ці показники, як правило, поступово підвищуються в процесі адаптації, встановленню товариських відносин в колективі. Таким чином, аспіранти почувають себе більш впевнено та спокійно, що позитивно впливає на емоційний стан (А.Б. Кулакова, І.А. Корольова).

Емоційна сфера студента та аспіранта чинить суттєвий вплив на процес регуляції його навчально-пізнавальної діяльності, об'єднуючи окремі навчальні дії спільною метою, значущістю та смыслом. Психоемоційні стани «забарвлюють» навчальну діяльність студента та аспіранта, сприяють своєрідному моніторингу ходу навчання, сигналізують про міру успішності засвоєння матеріалу, сигналізують про його просування до певного стандарту компетентності та навчальної успішності.

За результатами факторного аналізу усіх психічних станів студентів у ситуації іспиту за методикою О.О. Прохорова було доведено, що їх різноманіття визначається невеликою кількістю латентних змінних, кожна з яких лежить в основі відповідної функціональної системи станів.

Психоемоційні стани студентів та аспірантів на іспиті визначаються латентними змінними, кожна з яких лежить в основі відповідної функціональної системи емоційних станів. Для ситуації іспиту це такі функціональні системи: «Негативні психоемоційні стани на іспиті», «Задоволення від іспиту», «Екзаменаційна тривога і страх», «Впевненість на іспиті», «Інтерес до навчання», «Сміливість та спокій», які пов'язані з тривожністю студентів у ситуації перевірки знань.

Фактор *«Негативні психоемоційні стани на іспиті»* виявився статистично значущо навантаженим негативними станами: відразою, противністю, неприязню, ненавистю, гнівом, злістю, шаленістю, роздратованістю, агресією, мукою, засмученням, печаллю, образою, пригніченістю, нудьгою, зацькованістю і відповідає за виникнення у студентів загального негативного емоційного фону, який перешкоджає успі-

шній навчальній роботі на іспиті і свідчить про екзаменаційний стрес.

Фактор *«Задоволення від іспиту»* навпаки, виявився навантаженим позитивними станами – задоволенням, задоволеністю, радістю, добрим настроєм, інтересом до навчання, щастям, життєрадісністю та наснагою, що свідчать про те, що навіть у ситуації стресу є місце психоемоційним станам, які сприяють досягненню навчальної мети.

Фактор *«Екзаменаційна тривога і страх»* психоемоційні стани, що входять в його структуру, свідчать про стани неспокою, тривоги та страху, які переважають у студента на іспиті: страх, неспокій-тривога, напруга, нервовість, хвилювання, веселість.

Фактор *«Впевненість на іспиті»* виявився навантаженим оцінками за трьома станами – піднесеністю, почуттям переваги і зацькованості. Почуття піднесеного настрою, переваги над іншими, впевненість у собі сприяють досягненню навчальної мети на іспиті.

Фактор *«Інтерес до навчання»*, як і другий – відображає внутрішні психологічні ресурси на шляху суб'єкта до мети. Стани, що в нього включені, сприяють процесу інформаційної взаємодії суб'єкта з навчальним середовищем (інтерес та любов).

Фактор *«Сміливість та спокій»* виявився навантаженим оцінками за такими психоемоційними станами - сміливість, спокій і розв'язність. Саме ці стани забезпечують рішучість та спокій під час складання іспиту.

Успішні студенти та аспіранти істотно перевершують неуспішних за показниками інтенсивності психічних станів, «співпадаючих з цілями» навчально-пізнавальної діяльності (стани активності, уваги, інтересу, цілеспрямованості, задумливості тощо), і помітно поступаються – за показниками інтенсивності станів, які «не збігаються з цілями» цієї діяльності (стани шаленості, безтурботності, злості, муки, самотності, безвольності, нудьги, сонливості). Деякі психічні стани, що не збігаються з метою навчальної діяльності і характеризують загалом підвищену збудженість, властиві

студентам й аспірантам, які мають вищі показники навчальної успішності (зокрема, стани страху, збудження, коливання та труднощі), що пояснюється їх більшою вмотивованістю до отримання вищих навчальних балів на іспиті.

Перспективним є подальше вивчення умов і факторів актуалізації деструктивних психоемоційних станів студентів та аспірантів у ситуації іспиту.

Жуков Д. А.

ИМИДЖЕВЫЕ ИНДИКАТОРЫ МЕНЬШИНСТВ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

В современной массовой культуре наблюдается тенденция вестернизации – подражания культурным образцам американского общества. Такой подход культивирует либеральные ценности, что отображается в свободе самовыражения и самоидентификации, а также в толерантном отношении к различным меньшинствам.

Подобные тенденции влияют на многие сферы жизнедеятельности общества, учащаются случаи столкновения «классических» моделей поведения и форм самоидентичности с представителями разнообразных малочисленных субкультур и социальных групп. Похожую ситуацию уже сегодня можно наблюдать на различных уровнях: в поп-культуре, на светских мероприятиях, на рабочих местах и, даже, в образовательной среде.

Например, не каждый представитель меньшинств открыто заявляет о своей идентичности, однако распознать её помогут различные имиджевые индикаторы. На наш взгляд, современному преподавательскому составу крайне важно уметь распознавать подобные проявления, ведь институт образования испокон веков выполняет функцию воспитания и формирования личности. Возвращая будущих профессионалов различных

отраслей, важно уделять внимание разнообразным типам личности в современном мире.

К тому же, актуальным сейчас считается обеспечение преподавателем персонального подхода к каждому конкретному студенту, ведь таким образом достигается гораздо больший уровень компетенции в рамках освоения той или иной профессии.

В широком смысле, имидж – это то, как мы хотим, чтобы нас воспринимали окружающие. Каждый человек подсознательно транслирует в общество целый набор культурных кодов, позволяющий сложить о нём первое впечатление, понять его уникальность и подобрать индивидуальный подход в работе с ним. Именно поэтому специалисты в области имиджеологии сейчас набирают всё большую востребованность, соединяя в своей профессии основы психологии с компетентным анализом визуальных (эстетических) проявлений.

Частная практика в сфере имидж-мейкинга показала, что большинство людей сами не понимают, что они привносят в современное общество посредством вербальной и невербальной коммуникации – и это ещё одна причина акцентировать внимание преподавателя на основах имиджеологии.

Чтобы компетентно подойти к анализу типа личности своего студента, требуется обращать внимание на такие аспекты как внешний вид, манера речи, интонация, жестикация, положение тела в пространстве (походка, поза при общении). Это даст преподавателю понимание доминирующего психотипа в студенческой аудитории, что приведёт к более эффективной коммуникации и, как следствие, лучшему пониманию изложенного материала.

Первым практиком в сфере имиджа, использующим понятие «психотип», стал Д. Кибби. Он же является основателем целой теории психотипов, основанных на визуально-эстетических проявлениях внутреннего мира человека. Сейчас каждый стилист-имиджмейкер знаком с данной теорией и активно использует её в своей практике работы с клиентами, как на личностном, так и на корпоративном уровне.

По Д. Кибби всего существует шесть типов личности, по-разному проявляющих себя во внешней среде: классик, драма, наивный романтик, натурал, сложный романтик и гамин [1]. Каждый из этих психотипов обладает уникальным набором характеристик в сфере вербальной и невербальной коммуникации.

По мнению многих имиджмейкеров, ситуацию в современном обществе принято называть «эпохой драмы». Подавляющее большинство людей в наше время имеют в основе своего мировоззрения именно этот психотип.

Как правило, драматик стремится к лидерству, является очень эмоциональным, а в отношениях с другими людьми нередко проявляет пассивно-агрессивное начало. Речь «драмы» порывиста, интонация скачкообразна. Такому человеку сложно усидеть на одном месте, также он испытывает трудности с долгой концентрацией внимания на одной и той же задаче. Нередко «драма» театрализует всё происходящее, отчего у мужчин может проявляться наигранная женственность, и наоборот.

Перекладывая все эти характеристики на сферу образования, стоит предположить, что, работая с такими студентами, преподавателю стоит сопровождать свои занятия яркими, зрелищными презентациями. Рекомендуется не останавливаться на практических заданиях, требующих длительной подготовки. Стоит как можно чаще предоставлять студентам возможность публичных выступлений, но держать статус авторитета в коллективе, не допуская пренебрежительного отношения к себе. Все сложные теоретические конструкции должны сопровождаться наглядными примерами и инициированием запоминающихся дискуссий.

Таким образом, внедряя в свой индивидуальный подход к ведению лекций и семинаров знания в области имиджологии, преподаватель снижает риск негативного влияния на субъектов образовательного процесса. К тому же, это поможет более качественно подойти к формированию структуры занятий в рамках той или иной дисциплины.

Литература

1. Kibbie D. Metamorphosis. – New York City : Atheneum Macmillan Publishing edition, 1987.

Ивахненко А. А.

ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ: МИРОВОЗРЕНЧЕСКИЕ КОЛЛИЗИИ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

Согласно «Толковому словарю Ожегова» [1], мировоззрение – это «система взглядов, воззрений на природу и общество», а «Философский словарь» [2] определяет мировоззрение как «систему взглядов на мир и место человека, общества и человечества в нем, на отношение человека к миру и самому себе, а также соответствующие этим взглядам основные жизненные позиции людей, их идеалы, принципы деятельности, ценностные ориентации», отмечая также, что общественное мировоззрение изменяется вместе со сменой эпохи. Молодой ученый, в соответствии с российскими стандартами, приводимыми в информационно-аналитическом журнале «Аккредитации в образовании» [3], – это, в общем, все «кандидаты наук в возрасте до 35 лет и доктора наук в возрасте до 40 лет – сотрудники российских научных организаций или российских учреждений высшего профессионального образования». Зарубежные же организации, как уточняется в журнале, в качестве критерий обычно ставят не возраст исследователя, а срок, прошедший с момента защиты им диссертации PhD. В статье «Молодые ученые – преподаватели вузов как специфичная социально-профессиональная группа» (авторы Скрауч О.Н., Мехришвили Л.Л.), опубликованной в журнале «Фундаментальные исследования» [4], доказывается целесообразность рассматривать молодых ученых «как специфичную социально-демографическую и социально-профессиональную группу». Авторы отмечают, что поскольку данная социальная группа относится к среднему слою общества, конкретнее – к квалифицированным профессионалам, работающим в сфере

образования, то для ее представителей характерно столкновение с такими объективными проблемами, как недостаточный уровень финансирования науки, оторванность ученых от власти, оторванность ученых от власти, падение уровня доходов преподавателей и несоответствие доходам других социальных групп; общее снижение престижа преподавательской и научной деятельности в обществе, и субъективными проблемами: представления о несоответствии уровня дохода уровню образования и квалификации, снижение уровня академической культуры; изменение мотивации к преподавательской и научной деятельности; и другие (там же). Глобализация предполагает всемирную интеграцию и унификацию в таких областях, как экономика, политика, религия и культура, отмечают Глебов Г.И. и Милаева О.В. [5] Как следствие, возникает миграция рабочей силы, капитала, ресурсов производства, что приводит к постепенной унификации законодательства, сближению (а то и слиянию) экономики, технологических процессов и даже целых культур отдельных стран. Этот процесс, заключает Гринин Л.Е, «охватывает все сферы жизни общества». [6]

Таким образом, молодые ученые неизбежно вовлекаются в процесс глобализации: целенаправленно – изучая иностранную литературу, участвуя в международных конференциях, круглых столах, грантах и т.п., или невольно – ощущая на себе последствия процессов стандартизации образования и миграции человеческих ресурсов. По словам П. Скотта [7] – одного из ведущих ученых, занятого исследованиями проблем образования, глобализация стала наиболее серьезным вызовом, брошенным университету как социальному институту за всю многовековую историю его существования. Н. Балабанова [8] подчеркивает, что в современных условиях процесс получения образования претерпевает неизбежные изменения: многие университеты предлагают дистанционные курсы, да и в целом, ширится возможность обучения через Интернет, не обязательно с помощью такой организации, как университет: проведение уроков/консультаций по Скайпу, общение с коллегами в формате вебинаров, предоставление желающим видеозаписей

«живых» лекций или семинаров и т.д. В связи с глобализацией появляется новое явление – «экономика знания», и, как отмечает Н. Скотна в своей статье «Сутність глобалізації та її вплив на розвиток вищої освіти в Україні» [9], в образовании такая экономика проявляется в возникновении «глобального рынка со спросом на квалифицированную рабочую силу, которая поддерживается международным документом на соответствие квалификации» [9, с. 8]. При наличии такого документа его обладатель, теоретически, может найти работу по специальности в другом регионе, а не ограничиваться лишь своей страной. Как известно, уровень оплаты труда в Украине и, например, Западной Европе отличается в разы, если не на порядок, что, разумеется, способствует оттоку человеческого капитала из регионов с низким уровнем оплаты труда. На сегодняшний день, образование в Украине, при этом, стоит значительно дешевле, чем в Европе. В условиях смены мировоззрения, активного развития общества потребления количество квалифицированных специалистов, уезжающих за рубеж, уменьшаться не будет.

Поскольку молодые ученые, в массе своей, работают со студенческой молодежью, они сталкиваются с ситуацией выезда из Украины и с другой стороны – многие студенты сегодня проходят стажировки за границей, ездят туда в качестве волонтеров или на заработки, причем зачастую собственно обучение в вузе отодвигается на второй план. Возвращаясь после полугодового отсутствия, студенты оказываются не в силах «догнать» пропущенный материал в необходимом объеме, однако преподаватели зачастую вынуждены ставить им положительные отметки, поскольку явление приобрело характер массового, а от количества студентов на факультете напрямую зависит нагрузка (и, соответственно, зарплата) преподавателя. Таким образом, обучение приобретает ярко выраженный характер услуги. В результате, получаем еще одну мировоззренческую коллизию: молодой ученый хочет помогать другим людям получить высокую квалификацию, но выясняет, что эта квалификация, в общем-то, никому не нужна: так, студенты нередко используют время, проведенное в стенах

учебного заведения, для получения возможности поездок в Европу по различным программам обмена (что само по себе неплохо), однако не стремятся при этом овладеть конкретной профессией. Также следует учитывать, что в Украине во многих требованиях к соискателям работы указывается наличие высшего образования – даже там, где оно, объективно, совершенно не обязательно.

Подводя итоги, следует отметить, что молодые ученые в Украине сталкиваются с давлением обстоятельств с двух сторон: администрация требует повышения качества подготовки студентов и публикаций в зарубежных научных журналах (что не только сложно, но и достаточно дорого), а студенты, в свою очередь, имеют достаточно слабую мотивацию к приложению усилий ради получения высшего образования.

Литература

1. Мировоззрение [Электронный ресурс] // Толковый словарь И.С. Ожегова. – Режим доступа: <http://endic.ru/ozhegov/Mirovozzrenie-15810.html>.

2. Мировоззрение [Электронный ресурс] // Философский словарь. – Режим доступа: <http://endic.ru/philosophy/Mirovozzrenie-1385.html>.

3. Молодые ученые [Электронный ресурс] // Аккредитации в образовании. – Режим доступа: https://akvobr.ru/molodye_uchenye_ehto.html.

4. Скрауч О.Н. Молодые ученые – преподаватели вузов как специфичная социально-профессиональная группа / Скрауч О.Н., Мехришвили Л.Л. // Фундаментальные исследования. – Режим доступа: <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=32041>.

5. Глебов Г.И. Современные международные отношения : учеб. пособие / Глебов Г.И., Милаева О.В. – Пенза : Изд. Пенз. гос. ун-та, 2010.

6. Гринин Л. Е. Глобализация и национальный суверенитет // История и современность. – 2005. – № 1. – С. 6–31.

7. Скотт П. Глобалізація и университет // Alma Mater. – 2000. – № 4. – С. 3–8.

8. Балабанова Н. Суспільство знань та інновацій: шлях до майбутнього України. – Київ : Арістей, 2005.

9. Скотна Н. Сутність глобалізації та її вплив на розвиток вищої освіти в Україні // Людинознавчі студії : зб. наук. праць ДДПУ ім. Івана Франка. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2013. – В. 28 : Філософія. – С. 4–16.

Колесник Є. В.

ПОНЯТТЯ БАТЬКІВСЬКОЇ ЗАЛУЧЕНОСТІ В СУЧАСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ ОСВІТИ

Ефективність взаємодії батьків із вчителями залежить насамперед від того, наскільки добре налагоджений процес комунікації між сім'єю та школою, яким є цей процес за своєю природою, – субординаційним чи партнерським. Якщо відносини між батьками та вчителями розвиваються у площині рівноправного партнерства, то успішність взаємодії є найбільшою. В основі парадигми соціального партнерства між батьками та вчителями має бути виявлення єдиної мети, наявність єдності інтересів та поглядів на освітній процес, спільний пошук шляхів досягнення очікуваних результатів, при цьому відносини повинні бути сфокусовані на особистості дитини, що дасть їй можливість відчувати себе унікальною. Головною метою цих суб'єктів освітнього процесу повинно бути чітке зобов'язання працювати разом, щоб сприяти заохоченню дитини досягти максимальних успіхів у навчанні. Партнерські відносини – це розуміння двома сторонами, що разом можна досягти більшого, ніж поодиночі.

В сучасній соціології освіти під батьківською залученістю розуміють участь батьків в освітній діяльності дітей, навчальні практики батьків, а також оцінку батьками навчальних можливостей дитини та її/його мотивації до навчання [1]. Виокремлюють дві сторони батьківської залученості: 1) домаш-

ня залученість (допомога з виконанням домашнього завдання, обговорення шкільних проблем та інше); 2) батьківська залученість на базі школи (участь в комітетах школи, у позакласних заходах, допомога та спілкування з вчителями).

Батьківська комунікація з вчителями частіше стосується чотирьох питань:

- 1) освітньої діяльності дитини (її/його академічної успішності, якості виконання домашніх завдань);
- 2) організаційних питань (участі у батьківських зборах, уточненні різної інформації у вчителів та адміністрації школи);
- 3) додаткових занять школярів (їхньої участі у діяльності різноманітних гуртків, співпраці з репетиторами);
- 4) поведінки дитини у шкільному середовищі.

Ініціатором спілкування може бути як школа, так і батьки. Основними каналами комунікації зі школою є особисте спілкування батьків з учителями, телефонні розмови, використання SMS-повідомлень, різних месенджерів, електронної пошти, спілкування з батьківським комітетом класу та школи, батьківські збори. Але батьки віддають перевагу особистому спілкуванню зі вчителями, бо таким чином можна швидше і якісніше вирішити різні питання, які стосуються їхньої власної дитини [2]. При цьому головна задача вчителя – це допомога батькам у вихованні дитини та реалізації програми її індивідуального розвитку.

Сучасні соціологічні дослідження показують, що чим старшою стає дитина, тим менше зацікавленості батьків у співпраці зі школою. За оцінкою батьків, найбільш тісною є співпраця батьків з учителями у початковій школі, але потреба дітей в участі батьків у шкільному житті залишається значною протягом всього періоду навчання. В старшій школі діти потребують не меншої зацікавленості з боку батьків, наприклад при виборі майбутньої професії.

За оцінками ж педагогів та директорів, батьківська залученість також домінує в початковій школі. Після четвертого класу батьки рідше цікавляться академічною успішністю дітей. До директорів батьки звертаються частіше з питаннями, які стосуються умов навчання (харчування дітей, питання

безпеки, матеріально-технічної бази навчальних кабінетів тощо). Популярною темою звернень батьків до вчителів є також тема відносин між дітьми в класі, в яких часто проявляються невіршені конфлікти між батьками, внаслідок чого батьки просять перевести дитину в інший клас. Представники шкіл наголошують, що цих складнощів у відносинах можна уникнути за допомогою систематичної комунікації батьків із навчальним закладом, що має відбуватися як особисто, так й у режимі онлайн (однак, як свідчать сучасні дослідження, батьки ще слабо налаштовані на цей режим спілкування [2]).

За результатами дослідження В. Собкіна та О. Фоміченко, основними труднощами у взаємодії батьків та вчителів є певна «закритість» школи, окремих педагогів та класних керівників. Більшість батьків зазначає, що погані відносини з вчителями початкової школи призвели до бажання мінімізувати їх контакти з вчителями у середніх та старших класах [4]. Батьківські збори більшість батьків сприймає як формальність. На їхню думку, питання, які обговорюються під час батьківських зборів, не мають практичного значення; часто збори відбуваються у незручний час. Вподобання батьків щодо проведення зібрань відрізняються: хтось хоче обговорювати лише загальні питання, а дізнатись про свою дитину хоче вічна-віч з учителем, а когось цікавлять в першу чергу конкретні питання про успішність їхньої дитини.

Труднощі у досягненні партнерських відносин між школою та батьками пов'язані з такими факторами, як відсутність часу у батьків (які мають роботу, певні фінансові труднощі, що потребують вирішення); відсутність довіри до освітньої системи; байдужість з боку вчителів; відсутність розвиненої навчальної мотивації у дитини; акцентування уваги педагогів лише на пізнавальних, а не виховних аспектах тощо.

Західні дослідження також говорять про те, що батьки не приділяють особливого значення партнерству з навчальним закладом як засобом досягнення високої академічної успішності учнів, а покладають відповідальність за це саме на школу та вчителів. Так, відповідаючи на питання, як можливо покращити академічну успішність їхньої дитини, 78% батьків

наголосили на міри, які має зробити школа (43% – в освітньому процесі та 35% – у відношеннях між учителем та учнем), і лише 22% батьків вказали на необхідність розвивати систему відносин «вчителі-учні-батьки» [3].

Отже, батьківська залученість в освітній процес школярів сприяє їхнім академічним досягненням, тоді як батьківська незалученість призводить до негативних результатів, таких як незадовільна поведінка дітей та зниження їхньої навчальної успішності. Тому виникає гостра потреба у пошуку нових технологій, що будуть сприяти батьківській залученості в освітній процес.

Література

1. Антипкина И. В. Исследования «родительской вовлеченности» в России и за рубежом // Отечественная и зарубежная педагогика. – 2017. – № 4 (41). – С. 102–114.

2. Любичкая К. А. Коммуникация семьи и школы: ключевые особенности на современном этапе / Любичкая К. А., Шакарова М. А. // Вопросы образования. – 2018. – № 3. – С. 196–215.

3. Blândul V. C. The partnership between school and family – cooperation or conflict? // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2012. – Vol. 47. – P. 1501–1505.

4. Собкин В. С. Особенности отношения родителей к школе в зарубежных исследованиях (по материалам публикаций в журнале Social and Behavioral Sciences за 2011-2015 гг.) / Собкин В. С., Фомиченко А. С. // Наука и Школа. – 2016. – № 3. – С. 51–60.

Короп А. В.

МИРОВОЗЗРЕНИЕ УЧЕНЫХ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В современных исследованиях глобализации, внимание авторов сосредоточено, прежде всего, на различных аспектах внешней деятельности человека (социальных: экономических, политических, культурных, демографических), с которыми связывается явление глобализации, и результатов этой деятельности. Но сравнительно мало внимания, в этом отношении, уделяется формированию целостного мировоззрения человека.

Осознание важной роли глобализации, глобальных проблем и понимание перспектив дальнейшего развертывания совокупной глобальной деятельности стало важной вехой в формировании научного мировоззрения и научной картины мира в XXI в. Если ранее приращение научного знания наиболее эффективно происходило в рамках отдельных научных дисциплин, по линии дальнейшей дифференциации и специализации науки, то сейчас на приоритетное место, как показывают многие научные направления, включая и глобальные исследования, выходят как междисциплинарные процессы синтеза знаний, так и этот синтез во взаимодействии фундаментальных и прикладных исследований, формируя и распространяя интегративно-глобализационные волны на образование [1].

Начиная с трудов В.И. Вернадского, с помощью науки развернулся процесс становления глобального сознания и мышления как нового способа освоения окружающего мира, имеющего свои особенности. В частности В.И. Вернадский справедливо указывал, что человек как «житель планеты»: «должен – мыслить и действовать в новом аспекте, не только в аспекте отдельной личности, семьи или рода, государств или их союзов, но и в планетном аспекте. Он, как и все живое, может мыслить и действовать в планетном аспекте только в области жизни – в биосфере, в определенной земной оболочке, с которой он неразрывно, закономерно связан и уйти из которой он не может. Его существование есть ее функция. Он несет её с собой повсюду»[2].

По мнению Пастухова А. Л. глобализация мировоззрения содержит большой элемент его хаотизации и объективно приводит к хаотизации жизни, обострению противоречивости во всех сферах жизни человека. Перед человечеством в наше время стоит не столько задача борьбы с природой (уже есть «вторая природа» – глобальная искусственная среда человеческого существования), сколько задача борьбы с хаосом духа (Х. Ортега-и-Гассет) Это ограничение внутреннего хаоса, хаотизации сознания, мировоззрения. Нарастание мировоззренчески регулятивной роли категориального строя мышления, порожденного его глобализацией, создает интеллектуальные условия разумного ограничения хаотизации мировоззрения, обеспечивая устойчивость персональной идентичности человека в универсализирующемся мире. Глобализация бытия человека радикально поднимает значимость его способности к разумной мировоззренческой саморегуляции [3].

Применение глобального мировоззрения позволяет человечеству принять скоординированные действия по выходу из того или иного глобального кризиса, порожденного глобальными проблемами и процессами негативного характера. А это требует формирования нового типа управления – глобального управления. Таким образом, глобальное мировоззрение является действенным инструментом познания действительности.

Литература

1. Урсул А.Д. Глобальное мировоззрение и глобальные исследования [Электронный ресурс] / А. Д. Урсул, Т, А. Урсул // Социодинамика. – 2012. – № 1. – С. 137 – 173. DOI:10.7256/2306-0158.2012.1.46. – URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=46 (дата обращения 01.03.2020).
2. Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1991. – 270 с.
3. Пастухов А. Л. Глобализация в мировоззрении человека (онто-гносиологический аспект) : автореф. дис. ... канд. философ. наук : 09.00.01 / Александр Львович Пастухов ; [Челябин. гос. ун-т]. – Челябинск, 2005. – 24 с.

Красноперов П. В.

СПЕЦИФИКА ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ «ШКОЛА – ВУЗ – ПРОГРАММЫ PhD» В УСЛОВИЯХ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ (АНГЛИЙСКОМУ) ЯЗЫКУ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УРОВНЕЙ

Специфика Института Гражданской Авиации состоит в том, что:

– Студенты обучаются на специальностях, которые в основном имеют отношение к гражданской авиации: «Лётная эксплуатация воздушного транспорта», «Ремонт и обслуживание воздушных суден», «Авионика» (авиационная электроника). Поэтому обучение иностранному (английскому) языку в условиях нашего вуза должно подразумевать обучение специальной авиационной лексике (помимо общеразговорной лексики) английского языка. С этой целью, преподавателями нашего института были разработаны специальные методические пособия для студентов специальности «Лётная эксплуатация воздушного транспорта» 1–2 курсов обучения, для начала ознакомления студентов этой специальности со специальной лексикой авиационного направления;

– Обучение английскому языку разбито на несколько дисциплин: «Английский язык для повседневного общения» (1–2 курс обучения), «Авиационный английский язык» (3 курс обучения), «Фразеология радиопереговоров авиационных пилотов в воздушном пространстве» (4 курс). Поскольку английский язык (как иностранный) не является «общеразвивающей», «дополняющей», «вспомогательной» дисциплиной для специальности «Лётная эксплуатация авиационного транспорта» – на изучение этой дисциплины выделено достаточно большое число академических часов (в общей сложности около 500).

– Обучение коммуникативной методике должно также иметь целью обучить студентов разговорному английскому языку, чтобы студенты, которые выбрали профессию пилота гражданской авиации, могли использовать свои знания английского языка во время своих переговоров при управлении воздушным судном.

В условиях Института Гражданской Авиации мы сталкиваемся со следующими явлениями:

– разный уровень школьной языковой подготовки абитуриентов/студентов/бакалавров/магистров. На специальности авиационного направления поступают студенты с очень разным уровнем языковой подготовки по иностранному языку. Можно выделить студентов, которые обучались в школах в больших городах Украины или других странах СНГ (в нашем вузе на специальностях авиационного направления обучаются, помимо украинских студентов и аспирантов, также студенты из Узбекистана и Азербайджана), а также студентов, которые обучались в небольших городах и поселках, очень часто имеет очень низкий или практически нулевой уровень знаний по английскому языку. С целью более качественного обучения, как правило, студентов разделяют по уровню языковой подготовки (более «продвинутые», и студенты «начального» уровня).

С учетом всех вышеописанных проблем, мы считаем, что с целью повышения уровня языковой подготовки студентов, а, в дальнейшем, и молодых ученых, поступающих в наш институт на авиационные специальности и продолжающих обучение, желательно организовать подготовительные курсы по английскому языку. А также организовать дополнительные занятия (2 или 4 академических часа в неделю) специально для наиболее «отстающих» студентов, с наиболее слабым уровнем подготовки. Помимо этого, преподаватели английского языка рекомендовали руководству нашего института ввести вступительное тестирование по уровню знаний по английскому языку для абитуриентов, поступающих на наше отделение.

Ларін А. А.

КЕРІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА: ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

В контексті сучасних підходів до управлінської діяльності актуалізується питання ролі соціального партнерства. Його аналіз є важливим з огляду на те, що соціальне партнерство як управління взаємодією усіх суб'єктів соціально-трудових відносин, різних соціальних груп є системоутворюючим та виступає стратегічним ресурсом управління.

Звернімося безпосередньо до самого поняття «соціальне партнерство». У науковій літературі воно трактується як механізм, що регулює відносини між роботодавцями, державними органами влади та найманими працівниками. Важливо зауважити, що в рамках означеної нами проблеми слід акцентувати увагу на тому, що, як показує світовий досвід, «успішний розвиток соціальних відносин базується на взаємодії ринкової конкуренції, державного регулювання та соціального партнерства. Дане поєднання сил дозволяє знизити рівень конфронтації в суспільстві до мінімуму, або, в разі її виникнення, використовувати прийом «м'якого» виходу з кризових ситуацій, при цьому зростає роль держави як гаранта стабільного розвитку суспільства» [1] та, на наше переконання, активізується роль соціального партнерства в управлінській діяльності керівників.

Отже, ми можемо говорити про необхідність підвищення ролі керівника як суб'єкта соціального партнерства. В цьому ракурсі варто позначити активізацію його соціальної позиції і суспільної ролі та визначити основне завдання – окреслити й розвивати загальні інтереси (точки перетину) спільної трудової діяльності, співробітництва як основи розв'язання спільних цілей, урівноваження інтересів.

Взаємозв'язок «керівник – працівник» не потребує доказів. Це довів свого часу Е. Дюркгейм, показавши, що «поділ праці не роз'єднує людей, а пов'язує їх: не тільки об'єктивно, але й суб'єктивно. Ця взаємна необхідність викликає рух, органічну солідарність їх один з одним. В силу поділу праці

індивіди звільняються від колективної свідомості, але в той же час зберігають потребу один в одному, рівність прав, взаємний рух тощо. Така об'єднуюча – не тільки об'єктивна, а й суб'єктивна роль праці» [2]. Отже, напрошується висновок про те, що функціональний розподіл праці гіпотетично забезпечив зв'язок між соціальними групами, між керівниками та найманими робітниками.

Й ті, й інші, безперечно, виконують різні соціально-статусні ролі, проте «вони змушені вступати у взаємодію один з одним і направляти свої зусилля на взаємне задоволення потреб. Саме це дозволяє зробити висновок про регулюючі ролі соціального партнерства у взаєминах суб'єктів соціальних і трудових відносин» [1]. Цей висновок артикулює значущість ролі керівника як суб'єкта соціального партнерства, зорієнтованого на врахування інтересів різних сторін.

Як показує аналіз управлінських практик, основними напрямками партнерства у сфері соціально-трудова відносин є залучення працівників до участі в управлінні підприємством; фінансова участь працівників; укладання угод і колективних договорів; регулювання соціально-трудова відносин; проведення переговорів на різних рівнях, соціальний діалог³. Усі вони спрямовані на підтримання продуктивних соціальних відносин, проте не означають повну відсутність проблем в управлінській діяльності.

В такому ракурсі, на нашу думку, постає завдання не тільки залучення найманого робітника в досягнення виробничих результатів діяльності організації, його мотивації, оптимального вибору управлінської концепції, але й формування *соціально орієнтованого* керівника.

Остання вимога (формування *соціально орієнтованого* керівника) *потребує* окремого вивчення з точки зору сучасного соціального контексту й особливостей розвитку сучасних організацій, підходів до управління ними. Це представляється

³ Соціальний діалог – це форма урівноваження інтересів сторін соціальних відносин щодо соціального захисту, соціального розвитку чи забезпечення соціальної стабільності у суспільстві [3].

нам дуже важливим. Тому ми маємо намір хоча б пунктирно позначити позиції *соціально орієнтованого* керівника.

Основні його характеристики, на наш погляд, лежать у площині людиноцентричності, чіткого усвідомлення важливості людського фактора, ефективної соціальної взаємодії, соціальної відповідальності. Вони (ці характеристики) визначають портрет *соціально орієнтованого* керівника, який складається з таких значущих компетентностей. Це:

- вміння будувати стосунки й створювати команду, формувати корпоративну єдність;
- здатність додержуватися балансу комерційного результату з суспільною вигодою;
- вміння реагувати на соціальні проблеми відповідно до соціальних норм, цінностей і моральних обов'язків;
- готовність нести відповідальність за свої дії;
- володіння комунікативними навичками;
- здатність управляти змінами;
- здатність цінувати співробітників, надавати їм права на відстоювання і реалізацію своїх інтересів;
- здатність пошуку і встановлення узгоджених механізмів та технологій вирішення конфліктів.

Узагальнюючи, можна говорити, що інтегральним показником у характеристиці *соціально орієнтованих* керівників виступає *соціальний інтелект*, від рівня якого залежить успішність соціальної взаємодії. На нашу думку, саме таким вимогам повинен відповідати сучасний керівник. Тому стає нагальною потреба в розвитку *соціально орієнтованих* керівників – суб'єктів соціально-партнерських відносин, які мають зіграти значну роль у становленні ефективних механізмів регулювання взаємовідносин в організації.

Література

1. Новиков Д. П. Роль социального партнерства в управленческой деятельности руководителя бизнеса, проблемы и пути их решения [Электронный ресурс] / Д. П. Новиков // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 3. –

Режим доступа: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=6534>. – Загл. с экрана.

2. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда / Э. Дюркгейм. – М. : Канон, 1996. – 431 с.

3. Романова Н. Ф. Соціальне партнерство / Н. Ф. Романова, І. П. Мельник. – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – 238 с.

Лачко О. Ю.

ПЕРФОРМАТИВНЕ МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Провідною ідеєю та головною метою реформи національної освіти України на всіх рівнях стало формування моральної, творчо мислячої людини з високою світоглядною культурою. У зв'язку з цим особливої уваги при підготовці фахівців мистецьких спеціальностей вимагає формування цілісного культурологічного світогляду, вміння аналізувати і синтезувати мистецькі явища, виявляти їх естетичні цінності та моральні якості. Саме оскільки сформована світоглядна культура набуває особливої значущості в його професійній діяльності.

З початком ХХІ ст. в українському суспільстві відбувається стабілізація, що зумовлює зміну театральної парадигми. Нова режисерська генерація, котра дебютувала в Харкові на зламі мистецьких систем, коли означилася певна непридатність усталених режисерських підходів, зацікавилася лабораторними моделями театру. Починаючи з 2000-х рр., поряд із державними театрами динамічно розвиваються авторські театри-лабораторії, театри-студії. Нове покоління митців продукувало на сцені власні візії стосовно нагальних соціальних проблем, таким чином утворюючи специфічний естетичний фундамент для долучення перформансів у площину харківської режисури.

Іноді пересічний глядач сприймає перформанс як такий

собі квазітеатр. Насправді, площина перетину театру та перформансу – це унікальний простір перетину театру й «нетеатру», в якому експериментує режисер Роза Саркісян. Для своїх вистав режисер обирає незвичайний обшир. Кожне з означених місць має свої знакові конотації, які значно розширюють ситуацію мистецтва, переносячи артефакт на територію життєвої практики [1].

Під час перформансу виникають незвичайні відносини з публікою. Безпосередній контакт із глядачами, які за допомогою сценічної дії стають рівноправними учасниками, так чи інакше змушує мистецтво поглинати життя в його безпосередніх проявах, розширюючи жанрові і видові театральні межі.

Варто відзначити зростаючий інтерес харківського молодого покоління режисерів до постановок постдраматичних вистав, що гібридизують в собі ознаки перформансу. Драматург і режисер Харківського академічного російського драматичного театру імені А. С. Пушкіна Олександр Середін продовжує провокувати театральне середовище власними візіями: «Пушкін. Племя», «Герой нашего времени», «Гимнастический козел». В означених виставах простежуються основні характеристики постдраматичного театру: рівноправність усіх елементів (епізодів) вистави, тілесність, гіпернатуралізм, візуальна драматургія тощо. Серед творчих колективів, котрі використовують практику перформансу, слід відзначити театр «Кімната Т». Актори театру демонструють перформанси прямо на вулицях, в безпосередньому контакті з перехожими, у результаті чого все місто стало великим театром.

До цікавих творчих доробків варто додати соціальну мультимедійну виставу К. Васюкова «Та, що вмирає», у якій підіймається актуальна нині тема насильства над дітьми. Створивши своєрідну експериментальну платформу «Лабораторія Театра», режисерки Кіра Малініна та Юлія Даниленко актуалізують практику танцювального перформансу у театральному середовищі Харкова: «Желтым», «Как в коже твоей», «Танцевальные диалоги о любви».

У 2015 р. реалізовано незвичайний проект харківського плейбек-театру «Живе дзеркало» – «Вмикай себе в життя»,

який допомагав переселенцям із Донецької та Луганської областей адаптуватися на новому місці і подолати депресію. Плейбек-театр – оригінальна форма імпровізаційного мистецтва, в якій глядачі розповідають про реальні події, що сталися в їхньому житті, а потім спостерігають, як ці розповіді втілюються в сценічній дії акторами театру. Це явище посідає своє місце між психологією, громадським життям і мистецтвом. Його головна цінність – історії, якими наповнене саме життя. Мета постановок «Живого дзеркала» – створити ритуальний простір, у якому будь-який голос і будь-яка історія, якою б звичайною або незвичайною вона не здавалась, може бути почута і розказана, оскільки вона унікальна й унікально цінна, і саме тому є сенс її розповідати та почути. Актори не обговорюють сценарій і не готуються до виконання. У результаті виникає глибокий та сильний досвід, який збагачує глядачів/учасників в рамках та за межами сцени.

Варто зазначити, що сучасна театральна сцена Харківщини набуває ознак діалогу між автором і глядачем. Перформанси уже не вміщуються в традиційні простори театрів і концертних зал, виходять за рамки світу художньої презентації. Вони проникають у сферу повсякденного життя. «З художньої сфери перформанс потрапляє до соціального (медійного й економічного) простору. В акціях, що проводяться з рекламною метою, рекламіст використовує засоби «мистецтва дії»: епатаж, провокацію, залучення до неї. Долаючи межі художньої дії, ці принципи набули універсальності», – зазначає В. С. Романюк [2, с. 8].

У результаті аналізу вистав харківських театрів, слід зазначити, що у всіх вищенаведених прикладах простежуються поняття творчої ідеї, реалізованої певною взаємодією «автор-глядач», колективність, поліваріантність ідей, просторово-часова дуальність і провокативність. Очевидні нові ролі «автора» і «глядача», де автор не лише інтерпретатор ідей, але й сценарист, дослідник психоемоційного стану учасників акції. Автор провокує аудиторію, перетворюючись на глядача подальшої сценічної дії. Водночас у глядача виникає право інтерпретації і трансформації авторської ідеї, що робить його

співавтором, а перформанс – полем перевтілень, де всі – рівноправні учасники та перебувають у тісному комунікативному зв'язку. Таким чином, перформанс є динамічною театральною практикою, за допомогою якої митці можуть висловити не лише своє ставлення до тих чи інших проблем, але й використовувати її як діалог з суспільством. Зростаючий інтерес до постмодерністських театральних практик у глядачів Харківщини дозволяє спрогнозувати, що і надалі ці культурні формоутворення будуть затребувані українською громадськістю.

Література

1. Лачко О. Ю. Перформанс у просторі української театральної сцени // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство. – 2015. – № 6. – С. 125–128.

2. Романюк В. С. Перформанс у просторі культури: архаїчні прототипи та сучасні репрезентації : автореф. дис. ... канд. культурології : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». – Харків, 2008. – 18 с.

Лободин Р. О.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАДРОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ КАК ОСНОВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Перед лицом постоянных угроз внешней среды современные предприятия все чаще сталкиваются с проблемами обеспечения их эффективности в условиях глобальных трансформаций. Это связано с тем, что происходящие во внешней среде события и тенденции их развития не всегда оказывают положительное влияние на функционирование хозяйствующих субъектов. Негативные изменения происходят и на рынке труда, обусловленные его изменчивостью, подверженностью влиянию новых технологий и глобальных миграционных трендов. Логичной реакцией на негативные

изменения во внешней среде для предприятий является стремление защитить свою деятельность и свои позиции на конкурентных рынках. И, следовательно, речь идет об обеспечении экономической безопасности субъектов предпринимательства, и, как одной из важнейших составляющих, своей кадровой безопасности.

Эффективное обеспечение кадровой безопасности на предприятии выступает одним из ключевых приоритетов в достижении стабильности не только отдельного предприятия, но и экономической системы в целом. Кадровая безопасность в условиях повышения роли экономики знаний становится ключевым элементом экономической безопасности предприятия.

Кадровая безопасность имеет несколько составляющих – безопасность жизнедеятельности (безопасность здоровья; физическая безопасность); профессиональная безопасность (безопасность труда; информационная безопасность; интеллектуальная безопасность; медико-страховая безопасность); социально-мотивационная безопасность (финансовая безопасность; карьерная безопасность; технологическая безопасность; административная безопасность; эстетическая безопасность); антиконфликтная безопасность (психологическая безопасность; патриотическая безопасность; коммуникационная безопасность).

Для молодых ученых вопросы кадровой безопасности являются очень актуальными. В силу специфики развития научной сферы на передний план выступают такие составляющие кадровой безопасности, как профессиональная и социально-мотивационная безопасность.

Основные факторы, обуславливающие обеспечение кадровой безопасности могут быть подразделены на два типа: внешние и внутренние факторы. Внешние факторы кадровой безопасности: предоставление условий труда конкурентами лучше, чем на предприятии; «переманивание» кадров, «утечка» высококвалифицированных кадров в другие отрасли или страны; внешнее давление на сотрудников; втягивание их в разные виды зависимости; инфляционные процессы и др. Внутренние факторы кадровой безопасности: несоответствие квалификации сотрудников занимаемой должности и выпол-

няемым функциям; недостаточная квалификация работников; отсутствие эффективной системы обучения молодых сотрудников, системы оценки достижений персонала; неэффективная или неадекватная система мотивации; неэффективная система планирования и управления персоналом; отсутствие элементов творчества в работе; нецелевое использование квалифицированных молодых сотрудников; отсутствие корпоративной культуры и политики, а также другие факторы.

Для обеспечения функционирования механизма кадровой безопасности с целью привлечения молодых высококвалифицированных специалистов нужно: сочетать материальные вложения в развитие персонала с моральными стимулами; создавать условия для карьерного роста молодых специалистов; осуществлять стратегическое кадровое планирование; учитывать интересы молодых сотрудников. Это позволит обеспечить формирование качественного кадрового потенциала предприятия и его развитие в будущем.

Майборода Р. В.

ДИАЛЕКТИКА ВЗАИМООТНОШЕНИЙ «ГОСУДАРСТВО – ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО»: К ИСТОРИИ ВОПРОСА

Интерес к проблеме становления и развития гражданского общества актуален со времен античной эпохи, когда под гражданским обществом понимали правовое общество, то есть государство. Можно сказать, что на тот период времени эти два понятия дополняли друг друга и даже были синонимами. Все сферы жизнедеятельности общества носили политический характер. Такие институты, как семья, религия, различные сословия относились к государственной организации и были связаны с политической системой.

Такая система обуславливалась тем, что в античное время и средние века в обществе отсутствовал индивидуализм, то есть каждый гражданин соотносил себя с государственными организациями, которые напрямую являлись частью государства.

Переход к Новому времени характеризуется выделением различий между общественными организациями и государственными институтами.

Все большую популярность получает теория индивидуализма, выраженная во взглядах таких мыслителей, как Ж.-Ж. Руссо, Т. Гоббс, Дж. Локк и другие. В центре данной концепции находится человек как свободный гражданин, независимый от государства. Государство становится «инструментом, с помощью которого общество актуализирует себя» [1, с. 42]. Распространялась точка зрения, что, чем более развито государство, тем больше оно может препятствовать свободному волеизъявлению индивидов, тем больше оно начинает контролировать институты гражданского общества. При таком подходе государство не способствует развитию гражданского общества, отрицая возможность снижения контроля деятельности его институтов и ограничения государственной власти в пользу гражданского общества.

Таким образом, возникает конфликт в плоскости «государство – общество». Такой подход освещен в работах Т. Спенса и Т. Ходжскина. Радикальным же проявлением данной теории являются взгляды Томаса Пейна, сформулированные в его работе «Права человека» (1791) [2]. По Пейну, полномочия государства должны быть ограничены, и чем меньше государство, тем лучше для общества. То есть, чем меньше общество, тем более оно совершенно и может само регулировать собственные дела и меньше нуждается в государстве. Самоуправляемое государство, по мнению Т. Пейна, требует меньше политических механизмов.

Однако, на наш взгляд, такой подход не применим в современных реалиях. Думается, общество не способно быть саморегулируемым, поскольку необходимо наличие другой стороны, которая бы выступила в роли конституционной, цивилизованной системы управления, призванной регулировать возникающие в обществе разногласия. Ведь гражданское общество характеризуется наличием различных общественных организаций, объединений, ассоциаций, выражающих различные интересы, которые зачастую сталкиваются друг с другом.

В этом случае государство может выступить в роли независимого субъекта, который способен установить мирные отношения конкуренции и солидарности. Поэтому концепция Т. Пейна представляется нам крайне радикальной и не способной на существование в своем чистом виде.

Как показал анализ рассматриваемого вопроса, существовала и противоположная точка зрения, которая нашла свое отражение в работах И. Бентама и Г. Гегеля. Главной спецификой их взглядов послужил постулат о необходимости более жесткого регулирования и контроля над жизнедеятельностью гражданского общества. Наличие же безраздельной свободы в обществе является фактором интенсификации конфликтов, что, так или иначе, требует вмешательства государства. Стоит отметить концепцию гражданского общества в его связи с государством Г. Гегеля [3, с. 255]. По его мнению, гражданское общество – это комплекс частных лиц, организаций, ассоциаций и институтов, взаимодействие которых регулируется правом и напрямую не зависит от самого политического государства. Чрезмерное развитие одних элементов гражданского общества может привести к подавлению других, то есть происходит столкновение различных частных интересов.

С точки зрения Г. Гегеля, общество не может стать гражданским, пока оно не управляется политическим государством. В государстве он видел некий верховный орган власти и говорил о «божественном принципе государства». Гегель выступал против ликвидации разделения между гражданским обществом и государством, хотя и не видел четких механизмов определения степени свободы гражданского общества. Он утверждает, что, только удерживая гражданское общество в подчиненном состоянии, государство может обеспечить его свободу. Согласимся с Гегелем, что без определенного контроля со стороны государства гражданское общество действительно будет находиться в постоянном столкновении частных интересов, но при этом мы не наделяем государство верховной властью, делая общество только лишь частью политического государства.

На наш взгляд, говоря о гражданском обществе и государстве, мы говорим о двух равноценных институтах, которые находятся в состоянии сотрудничества друг с другом. При этом у общества, как и у государства, находится контролирующая функция и возможность регулирования различного круга вопросов. Государство является «стержнем», вокруг которого объединяются различные институты гражданского общества (организации, объединения, ассоциации, движения, в т. ч. политические партии). Если данные институты выражают различные мнения населения и представляют разные интересы, то государство выступает в роли организации, которая выражает всеобщий интерес и является главным инструментом реализации власти. Политическая власть, которой обладает государство, реализует право, основные принципы которого призваны закрепить основы гражданского общества. Эти принципы находят свое отражение в политической демократии и правовой системе общества, поэтому мы считаем необходимым сделать акцент на правовой системе государства как факторе развития гражданского общества.

Мы не можем говорить о полноценном взаимодействии органов государственной власти с институтами гражданского общества без ссылки на социальное правовое государство. Гражданское общество и социальное государство являются взаимодополняющими понятиями, и гражданское общество является важнейшей предпосылкой формирования социального правового государства.

Литература

2. Гаджиев К. С. Политическая наука / К. С. Гаджиев. – М. : Международные отношения, 1995. – 400 с.

3. Пейн Т. Права людини [Електронний ресурс] / Т. Пейн. – Режим доступу: https://www.yakaboo.ua/author/view/Tomas_Pejn/ – Загол. з екрану.

4. Гегель Г. Философия права / Г. Гегель. – М. : Мысль, 1990. – 526 с.

Марченков М. А.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ СОЦИАЛИЗАЦИЯ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

В работах по философии науки под профессиональной социализацией ученого понимается становление его как субъекта научной деятельности, усвоение им не только специальной информации, но самого способа видения (парадигмы), традиции и системы предпосылочного философско-мировоззренческого знания [1]. Психологическое определение социализации ученого требует учета дополнительных особенностей социализации. Так, Г. М. Андреева определяет социализацию как «двусторонний процесс, включающий в себя, с одной стороны, усвоение индивидом социального опыта путем вхождения в социальную среду, систему социальных связей, с другой стороны, процесс активного воспроизводства индивидом системы социальных связей за счет его активной деятельности, активного включения в социальную среду» [3].

Анализ зарубежных подходов к исследованию профессиональной социализации позволяет выделить три основных подхода: интерпретационный, функционалистский, критический [3]. Подходы к анализу профессиональной социализации по разному трактуют это социальное явление: функционалистский – рассматривает ее как структурный компонент более широкого социального контекста; интерпретационный – акцентирует внимание на субъективной стороне процесса профессионализации; критический связывает изменение процессов и механизма социализации с изменением общего социального процесса.

Процесс профессиональной социализации молодых ученых имеет такие характеристики: профессиональная социализация входит в общую социализацию личности как одна из ее составных частей; она является неотъемлемым этапом развития профессионализма индивида; профессиональная социализация находится в неразрывной связи с профессиональным воспитанием и обучением личности; эффективность профессиональ-

ной социализации индивида зависит от активности участия личности в различных видах социально- профессиональной деятельности.

Институтами профессиональной социализации молодого ученого выступают научная школа, научное сообщество, научный институт. Существенную роль в научной социализации молодого ученого играют такие сферы, как общение и деятельность. Помимо этого, социализация определяет и сам процесс научного творчества, его «социализированный», «коммуникативный» характер. Она также детерминирует представления ученого о себе, своем месте, роли в научном сообществе, возможностях личного вклада в науку. Социализация происходит в условиях микросоциума ученого; ее конкретными институтами являются такие общности, как семья, научный коллектив, научная школа. В качестве агентов социализации выступают родные, коллеги, учителя.

Таким образом, профессиональная социализация молодых ученых есть многоуровневый процесс, направленный на усвоение личностью специальных знаний, социально- профессиональных умений и навыков, ценностей и норм для достижения высокого профессионализма. Профессиональная социализация молодых ученых является инструментом их «адаптации» к эффективной научной деятельности.

Литература

1. Микешина Л.А. Философия познания. Полемиические главы / Л. А. Микешина – М. : Прогресс-Традиция, 2002. – 624 с.
2. Андреева Г.М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2004. – 290 с.
3. Иванченко О. С. Профессиональная социализация молодых ученых в современном российском обществе : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 22.00.04 / Ольга Сергеевна Иванченко ; [Южно-Российский гос. политехн. ун-т (НПИ) имени М. И. Платова)]. – Краснодар, 2015. – 29 с.

Пасічник С. М.

ШКОЛА – ВУЗ: ВЗАЄМОДІЯ В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА ПІДГОТОВКИ ШКОЛЯРІВ (ПОГЛЯД МОЛОДИХ ВЧЕНИХ)

Дати людині щастя улюбленої праці – означає допомогти їй знайти серед безлічі доріг ту, на якій найяскравіше розкриваються індивідуальні творчі сили і здібності її особистості.

Василь Сухомлинський

Молодіжний сегмент ринку праці – найбільш проблемна частка загальнонаціонального ринку праці. Пошуки першого робочого місця, невідповідність рівня та якості отриманої освіти професійним обов'язкам, відсутність досвіду роботи, непропорційність запитів молоді та пропозицій роботодавців – все це лише посилює напруженість на ринку праці. Більш того, невирішені проблеми працевлаштування призводять до зростання безробіття серед молоді та зниження рівня життя, спонукають до трудової міграції, спричиняють втрату мотивації до праці, зміну структури ціннісних орієнтацій й падіння престижності легальної зайнятості. З огляду на вищевикладене, зростає необхідність інформування про інноваційні методики у професійній орієнтації між школами та закладами вищої освіти.

Нині існує майже шість тисяч професій; вищі навчальні заклади готують спеціалістів з трьохсот сорока професій. Щорічно з'являється понад 500 нових професій, скільки ж становляться непотрібними. При цьому лише 10% населення України любить свою роботу, а майже 52% молоді працюють не за фахом [1], марнуючи при цьому свій час і кошти під час отримання професії.

Дисбаланс попиту від молоді та пропозицій від роботодавців призводить до того, що після випуску з закладів вищої освіти 44% випускників працюють не за фахом, 29% працюють за фахом, лише частково пов'язаним з отриманою спеціальністю, і лише 36% працюють за спеціальністю [1]. Тобто ми чітко бачимо проблему дисбалансу попиту та

пропозиції на ринку праці через відсутність ефективної профорієнтації молоді, механізмів поєднання зусиль соціальних партнерів для поліпшення цієї роботи.

Поряд з вказаною, існують інші проблеми сучасного стану профорієнтаційної роботи в школі та закладі вищої освіти. Зокрема:

- низький рівень теоретичних знань вчителів і викладачів щодо побудови профорієнтаційної роботи;
- стихійність, безконтрольність та формалізм у здійсненні профорієнтаційної роботи у школі, скептичне ставлення щодо її ефективності;
- відсутність сучасних кабінетів профорієнтації;
- відсутність у штатному розписі посади шкільного профорієнтолога;
- застарілі методи та підходи в організації профорієнтаційної роботи тощо.

Поряд з цим, державні органи влади роблять кроки в цьому напрямі: прийнято Постанову Кабінету Міністрів від 17 вересня 2008 р. № 842 «Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення», Розпорядження Кабінету Міністрів від 4 липня 2018 року № 469-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення». Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики, Міністерство молоді і спорту й Державна служба зайнятості підписали меморандум, що передбачає спільну роботу щодо організації профорієнтаційної роботи зі школярами та створення центрів кар'єри у закладах вищої освіти. Меморандумом визначені такі основні напрями співпраці [2]:

- модернізація форм профорієнтаційної роботи з молоддю, застосування сучасних інформаційно-комунікаційних, дистанційних технологій у професійній орієнтації;
- сприяння створенню центрів кар'єри на базі закладів вищої та професійно-технічної освіти з метою забезпечення професійного консультування молоді щодо адаптації до умов ринку праці;

– організація спільних профорієнтаційних заходів для молоді;

– створення умов для підвищення ефективності співпраці між підприємствами, установами та закладами освіти щодо проведення профорієнтації молоді.

Крім того, з метою наближення профорієнтаційних послуг центрів зайнятості до всіх, хто планує свій професійний шлях, створено Платформу державної служби зайнятості з профорієнтації та розвитку кар'єри. Зареєстрованому користувачу надається можливість безкоштовно отримати послуги з профорієнтації у дистанційному форматі без відвідування центру зайнятості.

На сьогодні в Україні створено мережу інституцій, спрямованих на вирішення профорієнтаційних питань молоді: працюють 22 профорієнтаційні відділи при обласних центрах зайнятості, 2 навчально-профорієнтаційні центри і 3 відділи професійного навчання міських центрів зайнятості. Але цього недостатньо, адже вибір професії – тривалий і часто непрогнозований процес.

Особлива когорта в цьому процесі – випускники шкіл, які обирають свою майбутню спеціальність (мова йде саме про мотивований вибір). З одного боку, бурхливо розвивається маркетингова діяльність на ринку освітніх послуг і різко зростає кількість пропозицій, з іншого – рівень ознайомлення школярів зі змістом багатьох сфер професійної діяльності помітно знижується. Таким чином, вирішення проблеми вмотивованого вибору випускниками шкіл напрямку подальшої освіти і адаптації їх до цієї освіти постійно стає все більш складним і для випускників, і для їх батьків, і для закладів вищої освіти. Подолання цієї тривожної тенденції неможливе без взаємодії представників загальної та вищої професійної освіти.

На сьогодні вже існують ефективні практики такої взаємодії. Наприклад, більше 15 років спільно працюють над проблемою професійної орієнтації учнів шкіл ХГУ «Народна українська академія» та відділ освіти Куп'янської міської ради. Взаємодія здійснюється по трьом основним напрямкам:

1. Просвітницька діяльність. Зустрічі школярів з представниками та викладачами академії як в рамках масштабних заходів, так і в самих закладах середньої освіти. Ця форма роботи націлена на максимально широку аудиторію і в першу чергу на школярів, які знаходяться на стадії вибору області спеціалізації навчання. Так, в різнопланових заходах, що проходять в рамках проекту Харківського університетського консорціуму з надання допомоги учням у підготовці до зовнішнього незалежного тестування приймають участь як учні Куп'янська, так і Куп'янського району. Старшокласники кожного року ознайомлюються з особливостями умов прийому до закладів вищої освіти, ознайомлюються зі специфікою підготовки фахівців з бізнес-економіки, іноземної мови та соціології в ХГУ «Народна українська академія». Особливо тісною є співпраця кафедри українознавства НУА, що плідно й системно співпрацює зі школами міста. Є постійним обмін методичним досвідом: на базі академії проходить підвищення кваліфікації вчителів та завучів міста Куп'янська, де вони опановують теоретико-практичні нароби викладачів та науковців академії; а викладачі ХГУ «НУА», особливо ті, хто працює з першим курсом, отримують інформацію щодо професійних орієнтацій випускників шкіл. Так, зовсім нещодавно, завучам з виховної роботи було цікаво познайомитись з досвідом академії щодо проведення конкурсу «Історія моєї родини», а також з результатами соціологічного дослідження Лабораторії проблем вищої школи академії «Портрет І курсу», адже серед першокурсників багато учнів з Куп'янщини. Традиційно такі заходи з підвищення кваліфікації мають високий рівень науковості та практичної значимості.

2. Профорієнтаційна робота: виявлення вмотивованої на вивчення гуманітарних наук частини школярів і залучення їх в більш тісний зв'язок з представниками науки. Дуже важливу роль тут відіграє розвиток дослідницької діяльності школярів. У реальній практиці дослідницькі роботи школярів не завжди дають їм можливість освоїти методи або хоча б базові принципи наукового дослідження. На цьому етапі консультації та наукове керівництво «справжніх» наукових співробітників

завичай є дуже ефективним. Крім того, важливо не знижати активності на перевірених часом напрямках. Наприклад, таких, як участь (вже вчетверте) куп'янських школярів у заході «Ніч науки», який став корисним не тільки для допитливих школярів, але й для майбутніх абітурієнтів. Учні мали унікальну нагоду бути присутніми в учбових закладах вищої освіти міста Харкова, включитись в наукові дослідження та експерименти. Адже при всій індивідуальності підходу на репетиторських заняттях, комфортності додаткового навчання зі своїм вчителем в школі, найбільш активна частина майбутніх студентів обирає підготовку до зовнішнього незалежного оцінювання в закладах вищої освіти. Тим більше, на підготовчих курсах можна дізнатися про академію «зсередини», познайомитися з викладачами та майбутніми однокурсниками. Та й підготовка до тестування буде проходити більш об'єктивно під керівництвом тих спеціалістів, що навчають старшокласників тестовим технологіям, розподілу часу для підготовки по всім предметам, побудові стратегії вступної кампанії. Саме на таких підходах будується робота в Центрі довузівської підготовки академії, що дає в результаті високі результати зовнішнього незалежного оцінювання.

Найбільш затребуваними є тренінги для учнів 11-х класів провідного фахівця з підготовки до ЗНО з української мови та літератури кандидата філологічних наук, методиста ХРЦОЯО, завідуючого кафедрою українознавства Помазана І.О.

Куп'янчани вже давно стали справжніми цінителями «Театру на Лермонтовській, 27». В якості нагороди кращі дітигуртківці, керівники театральних студій відвідують вистави в ХГУ НУА. Кілька разів театральний колектив давав вистави на сцені Палацу культури ім. В.І. Кошелева для освітянської громади та учнівських колективів закладів освіти міста: ці вистави завжди ставали справжніми мистецькими подіями.

3. Підготовка школярів до вищої професійної освіти. Саме викладачі закладів вищої освіти найбільш ефективно можуть підказати школярам, як вибудувати свою підготовку за обраними предметами не тільки для того, аби успішно здати вступні іспити, а і в подальшому ефективно стартувати в

навчанні. Вже стала доброю традицією така активна форма відпочинку школярів під час канікул, як відвідування «Народної української академії», що гостинно відкриває двері майбутнім абітурієнтам і не тільки демонструє переваги свого навчального закладу, але й надає можливість опанувати щось нове та важливе. Так, під час останніх осінніх канікул школярі ризикнули стати керівниками підприємств та фінансових корпорацій за допомогою тренувальної гри «Сігам» на факультеті «Бізнес-управління»; відвідали лекцію з загальної психології та пройшли психологічний тренінг щодо підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання на факультеті «Соціальний менеджмент»; спробували свої сили в перекладацькій практиці з англійської, німецької, французької та іспанської мов та поспілкувалися зі студентами факультету «Референт-перекладач».

Не можна не згадати, що протягом усіх 15 років учні шкіл Куп'янська отримують допомогу науковців академії в підготовці до Всеукраїнського конкурсу – захисту науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України. І це далеко не вичерпний перелік спільних заходів, але він наглядно демонструє ефективність партнерської взаємодії в питанні профорієнтації молоді, одночасно дотримуючись основних принципів даної роботи:

- комплексний характер: організація профорієнтаційної діяльності повинна здійснюватися в соціально-економічному, психолого-педагогічному, медико-фізіологічному та професійному напрямках для забезпечення різнобічної готовності молодої людини до вибору професії;
- узгодження інтересів особи та суспільства через ринок праці;
- рівні можливості отримання профорієнтаційних послуг громадянами України незалежно від місця навчання, статі, національності, релігійних переконань;
- взаємозв'язок закладів освіти, сім'ї, громадськості в здійсненні профорієнтаційних заходів;
- систематичність і наступність у профорієнтації.

Використання цих принципів, врахування інтересів усіх партнерів у сфері освіти надасть можливість підвищити ефективність профорієнтаційної роботи.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Меморандум про співробітництво між Міністерством молоді та спорту, Міністерством освіти і науки, Міністерством соціальної політики, Державною службою зайнятості (Центральним апаратом) у сфері професійної орієнтації молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

Петегирич О. М.

РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЯК КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PHD) З ФІЛОЛОГІЇ

У зв'язку із швидкоплинним розвитком суспільства, медіакомунікацій, збільшенням медіаінформації стає потреба в закладанні медіаграмотності спеціаліста будь-якої сфери життя, а особливо під час підготовки доктора філософії з філології, як ключової компетентності.

Як зазначено у п. 14 Постанови Кабінету Міністрів України, аспірант має право на вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації, наявної у закладах вищої освіти (наукових установах), бібліотеках і державних архівах України [2; п. 14]. Спираючись на право вільного пошуку інформації, майбутній спеціаліст мусить бути медіакомпетентним або медіаграмотним у пошуку правдивої інформації та вмінні знаходити істину. На сьогоднішній день є необхідність у розвитку медіакомпетентності, яку розуміють як критичне та вдумливе співвідношення до медіа, з метою виховання відповідальних громадян, здатних виражати власне ставлення відповідно до отриманої інформації. Це дасть їм змогу використовувати необхідну інформацію, аналізувати її,

ідентифікувати економічні, політичні, соціальні та культурні інтереси, які з нею пов'язані [4].

Із вищезазначеного можемо зробити висновок, що медіакомпетентність є актуальною, необхідною, ключовою компетентністю під час підготовки майбутніх докторів філософії. Звернемо увагу до підготовки саме доктора філософії з філології, тому що, під час пошукової роботи з наукового дослідження за темою: «Актуалізація концепту ЛИЦАР/ЛИЦАРСТВО в англomовному дискурсі XIV–XX століть», постало питання пошуку прикладів застосування поняття «ЛИЦАР» та його виникнення у різних культурах світу, необхідність в обробці даних із тлумачних словників, щоб виділити основні значення поняття та його етимологію. Для цього необхідно було знайти та обробити значну кількість джерел, не тільки теоретичного та наукового характеру, а й торкнутися до історичного та культурологічного матеріалу.

Із досвіду роботи над дослідженням можемо сказати, що доктор філософії з філології повинен мати здатність інтерпретувати та створювати наукові продукти, спираючись на перевірені дані. Цей навик стане у пригоді у різних сферах життя, як громадянина свідомомислячого, так і спеціаліста, який має право на свободу самовираження та інформацію, що не тільки призводить до особистого розвитку, але й також збільшує соціальну участь та інтерактивність. Необхідно розвивати медіаграмотність протягом всього життя людини. Розвивати якість людини, яка потребує у розвитку в умовах нової інформаційної культури [4].

Медіаграмотність включає в себе актуалізацію інформаційної безпеки особистості, здатності використовувати та створювати медіатексти, критично відноситися до інформації, яку одержуємо [3].

Що означає критично відноситися до інформації? Це означає критично мислити або мати кваліфіковане, відповідальне мислення, що виносить правильні судження, тому що засноване на критеріях, може виправляти себе (самовдосконалюватися) та враховувати контекст, як визначав засновник Інституту критичного мислення Мет'ю Ліпман. [7]. Медіа-

грамотність тісно пов'язана із необхідною навичкою і життєво важливим ресурсом сучасної людини, таким як критичне мислення, яке базується на законах логіки та на розумінні психологічних процесів, які протікають у нашій свідомості [6].

Отже, дамо визначення критичному мисленню (дав.-гр. – *«мистецтво аналізувати, судження»*) – це наукове мислення, суть якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень. Головним чином йому притаманні такі властивості, як усвідомленість та самовдосконалення [7]. Саме усвідомленість сутності необхідної інформації та в подальшому самовдосконалення навичок обробки інформації дасть змогу не потонути в інформаційній лавині, не піддатися маніпуляціям, також допоможе приймати зважені рішення та відстоювати їх. Критичне мислення допомагає в пошуку нових шляхів вирішення проблем.

Як саме розвивати критичне мислення, пропонуємо розглянути декілька шляхів:

1. шукати докази, що підтверджують або спростовують отриману інформацію;
2. задавати питання і не приймати на віру все, що нам пропонують;
3. розширювати світогляд;
4. правильно визначати проблему та шукати шляхи її вирішення.

Підсумувавши, можемо сказати, що невід'ємною складовою медіаграмотності є розвиток критичного мислення. Як результат підготовки доктора філософії з філології ключовою компетентністю буде майстерність спеціаліста знаходити правильні рішення проблем, спираючись на докази та власний досвід. Як і зазначено у п. 25 Постанови Кабінету Міністрів України: «... під час підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі аспірант зобов'язаний ... здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне

наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію» [2; п. 25].

На основі викладених фактів, ми можемо зробити висновок про те, що у сучасному суспільстві необхідно уміти опрацьовувати та володіти інформацією. Бо як відомо із прислів'я «Хто володіє інформацією, той володіє світом». Але бути медіаграмотною особистістю можливо за умови постійного саморозвитку критичного мислення, об'єктивного аналізу потоків інформації, та вміння трактування та створення медіапродуктів.

Література

1. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. // Законодавство України : [сайт]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.04.2019 № 283. // Законодавство України : [сайт]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/Войн261-2016-%D>.

3. Войова Н. Медиаграмотность. Что это такое и нужна ли она сегодня? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://tymolod59.ru/12941>.

4. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза. – М. : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.

Соловйов В. В.

ОСВІТНІЙ МІГРАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ

Сучасний етап глобалізації, європеїзації соціально-економічних процесів та явищ визначив освітню міграцію як вагомий, інтелектуальний за змістом форму міграційних

переміщень населення, яка активізується зі створенням єдиного «Європейського простору вищої освіти» (EHEA) і «Європейського простору досліджень» (ERA). Втілення ідеї для спільного ринку Європейського Союзу свободи руху знань має відкрити кордони між історично різними освітніми системами; активізувати академічний рух – для студентів, викладачів і дослідників через введення чіткої і зрозумілої для всіх учасників процесу системи дипломів; прозорість присудження наукових ступенів; еквівалентність кваліфікацій тощо [1].

Глобальні процеси суспільного життя в Україні та світі останніх десятиліть, серед яких перехід від біполярної до багатополлярної геополітичної карти світу, прискорений розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, спричинили активізацію соціокультурних процесів. Їх поштовхом і водночас результатом стала освітня міграція. Останнім часом в Україні посилилась негативна тенденція підвищення темпів та масштабів освітньої міграції серед молоді. Освітня міграція за кордон здійснюється в тому випадку, якщо можливості для навчання вдома є, але віддача від освіти нижча, ніж в країні призначення. І студенти їдуть здобувати освіту за кордон з намірами там залишитись на постійне проживання. Подібна ситуація спричиняє зменшення людського потенціалу через втрату кваліфікованих кадрів.

Чисельність українських студентів за кордоном в іноземних університетах станом на 2015/2016 навчальний рік становила 66 668 осіб. Найбільш актуальними напрямками освітньої міграції є такі країни, як Польща, Німеччина, Росія, Канада, Італія, Чехія, США, Іспанія, Австрія, Франція та Угорщина. Міграційний процес у контексті освітньої міграції з 2009 по 2016 роки склав 176 %. Кількість українських студентів за 2 роки в прирості складає майже 20 % або ж 10 934 осіб, найбільший приріст українських студентів за кордоном – у польських університетах. Статистичні дані (кількість українських студентів за кордоном зростає) по українським студентам за кордоном у 2015/2016 навчальному році: Греція – 326, Білорусь – 290, Латвія – 233, Естонія – 230, Румунія – 246, Бельгія – 194, Фінляндія – 184, значно більшими цифрами,

щодо освітніх мігрантів є Польща – 30 041, Німеччина – 9 088, Канада – 2 790, Чехія – 2 395 [2].

Якщо визначити глобальну популяцію українських студентів, то значна частка їх знаходиться в польських університетах. Також українці поступово виходять у лідери щодо навчання у вишах Словаччини. Кількість українських студентів, що вчилися у 2016/2017 на програмах повного циклу, становить 33 370 осіб. Невтішні показники є також для української науки – посилюється освітня міграція громадян з чинними ступенями на PhD-програмах. Варто зауважити, що в таких країнах, як Швейцарія та Чехія кількість українців, які отримують PhD, збільшилась удвічі за останні вісім років, Німеччина на 20% збільшила кількість українських аспірантів на 2016/2017 навчальний рік [3]

Вплив міграційних компонентів на розвиток та стабільність громадянського суспільства в Україні на початку XXI ст., як і протягом усього періоду з часу набуття нею статусу незалежної держави, був і залишається досить вагомим, але в останній час освітня міграція набула масштабних розмірів та значно зменшила людський капітал країни. Тому державі слід акцентувати свої зусилля на зменшенні обсягів освітньої міграції за кордон з метою збереження людського потенціалу.

Література

1. Семів Л.К. Освітня міграція як фактор розвитку територіальних міграційних систем: національний та європейський контекст / Л.К. Семів // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2013. – Вип. 3 (101). – С. 244–253.
2. Муц Л. Ф. Академічна мобільність українських студентів як показник міграційних процесів в Україні / Л. Ф. Муц // Інвестиції : практика та досвід. – 2019. – №3. – С.118–122.
3. Стадний Є. Українські студенти за кордоном: факти та стереотипи [Електронний ресурс] / Єгор Стадний. – 2017. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-zakordonom-fakty-ta-stereotyipy> (дата звернення 01.03.2020).

Шаталова Я. О.

ДО ПРОБЛЕМИ РИЗИКІВ У ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ ОСОБИ

В сучасних умовах інтелектуальний потенціал суспільства стає одним з найважливіших показників національного розвитку і успішної конкуренції на світовому ринку. Грамотність, компетентність, креативність, уміння швидко вирішувати проблеми, що виникають, тобто функціонувати в суспільстві – це якості працівника, які особливо високо цінуються в розвинених країнах.

Формування функціональної грамотності вимагає багато часу для опанування такими компонентами грамотності, як комп'ютерний, політичний, економічний тощо. У такому контексті функціональна грамотність виступає як спосіб соціальної орієнтації людини, що інтегрує зв'язок освіти з багатоплановою людською діяльністю. Така особливість функціональної грамотності проявляється у здатності людини вступати у відносини з зовнішнім середовищем, використовуючи набуті в житті знання, уміння і навички для вирішення максимально широкого діапазону життєвих завдань у різних галузях діяльності, що необхідні для максимально швидкої адаптації і функціонування у соціальному та культурному середовищі.

Функціональна грамотність є індикатором соціального добробуту. Вона є чинником, що сприяє участі людей у соціальній, культурній, політичній і економічній діяльності, а також сприяє навчанню протягом усього життя. Високий рівень функціональної грамотності свідчить про соціокультурні досягнення, у свою чергу, низький рівень є попередженням щодо можливої соціальної кризи. Функціональна грамотність виявляє себе в конкретній статичній ситуації так само, як і функціональна безграмотність виявляє себе при зміні способу життя, ситуації або типу професійної діяльності. Параметри функціональної грамотності включають мовну, комп'ютерну, інформаційну, правову, цивільну, фінансову та екологічну грамотність, здатність ставити і змінювати цілі і завдання

власної діяльності, а також здійснювати комунікацію, реалізувати найпростіші акти діяльності в ситуації невизначеності.

Функціонально грамотна особистість має набір таких якостей: орієнтація в світі відповідно до суспільних цінностей, очікувань та інтересів; здатність самостійно приймати рішення і відповідати за них; готовність до постійного навчання і перепідготовки; отримання та використання компетенцій; прийняття рішень у критичних ситуаціях; адаптація в будь-якому соціумі і вміння активно впливати на нього; пошук постійних компромісів і спільних рішень; використання усної і письмової мови як засобів взаємодії між людьми; використання сучасних інформаційних технологій.

Разом з тим, сучасне суспільство породжує і проблему функціональної безграмотності особистості. Функціональна безграмотність – свідок і наслідок кризи освіти, точніше, її нездатності реалізувати одну із своїх найважливіших функцій – навчити людину активної взаємодії з середовищем. Зазвичай, людину визнають функціонально безграмотною тоді, коли вона «припускається помилки», що несумісна з професійною або соціальною компетентністю. У той же час відсутність у біографії індивіда такої «помилки» ще не є підставою для визнання високого рівня його функціональної грамотності. Таким чином, сьогодні ми не можемо говорити про грамотність як про щось сформоване і завершене. Швидкоплинність процесів в сучасному суспільстві негативно позначається не тільки на професійній діяльності людини, але і на її повсякденному житті. Змінюється традиційна мова, з'являється нова складна техніка, зникає або якісно видозмінюється все те, до чого раніше звикла людина. Усе важче особистість орієнтується в сучасному середовищі, труднощі виникають навіть при прийнятті елементарних побутових рішень. Людина постійно відчуває інформаційні перевантаження.

Сучасні економічні кризи, нестабільні політичні ситуації, скорочення робочих місць, аутсорсинг, вимушені відпустки, скасування стипендій та інші ситуації, що відбуваються у сучасному суспільстві, призводять до постійних змін і небезпек. Навіть людина, яка постійно навчається й інвестує у себе,

відчуває постійний ризик поразки або непотрібності, незалежно від того, як вона діє. У результаті людина вимушена враховувати нову парадигму соціально-економічного розвитку, передбачати усі ризики і здобутки від власної діяльності і надавати перевагу тій сфері діяльності, що у подальшому буде актуальною на ринку праці, прибутковою.

Люди, які не володіють певним рівнем функціональної грамотності і некладають інвестиції у власний розвиток, постійно знаходяться у «зоні ризику» і таким чином, вони фактично викреслені із суспільних відносин. Зрозуміло, що сьогодні відсутність освіти не обов'язково є перешкодою для виконання роботи. Люди, які не реалізують практики самоінвестування і не залучають інвесторів, також можуть користуватись попитом на ринку праці, але за умови адаптованості до необхідного переліку професійних дій.

Наприклад, у супермаркеті касир, який просто проводить сканером по штрих-коду, або мерчендайзер, який розкладає товар на полицях, не мають потреби у спеціальних знаннях. Як правило, функціональна безграмотність не дозволяє людині адекватно реагувати на мінливу ситуацію на ринку праці, ускладнює перекваліфікацію і скорочує шанси знайти нову роботу. У зв'язку з цим функціонально безграмотна людина має більше шансів поповнити ряди безробітних.

Таким чином, проблема функціональної безграмотності розглядається як проблема пошуку механізмів і способів ліквідації безграмотності, як допомога людині в адаптації до мінливих умов навколишнього світу, нейтралізації причин виникнення функціонального дисбалансу, сприяння реалізації діяльності щодо саморозвитку та самовдосконалення особистості.

СОДЕРЖАНИЕ

ДОКЛАДЫ.....	12
<i>Белоусов Д. В.</i> Трансформация кадровой стратегии в эпоху цифровой экономики.....	12
<i>Гога Н. П.</i> Анализ проблем научной деятельности как карьерной стратегии молодых ученых.....	14
<i>Калюжна Ю. І.</i> «Сучасна реальність» як генератор соціальних страхів, фобій та істеризованості суспільства ХХІ ст.	18
<i>Каламкович М., Назаркин П. А.</i> Устранение барьеров инклюзивного образования как предпосылка наращивания человеческого капитала общества.....	23
<i>Михайлов А. В.</i> Миграционные настроения молодых украинских ученых: экономические и неэкономические мотивы	27
<i>Чемоданова М. Ф.</i> Наслідки глобалізації для освітніх відносин	31
НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ, УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ	34
<i>Бабак Е. Н.</i> Аутентичные англоязычные фильмы как компонент формирования языковой компетентности молодых ученых	34
<i>Булак Н. П.</i> Проблема комунікативного Skill (Mis)match вчителя у сучасній соціології освіти	37
<i>Васильев М. С.</i> Онлайн-обучение как современное течение массовизации высшего образования	41
<i>Воробйов В. І.</i> Тенденції розвитку підприємницьких університетів в Україні.....	43
<i>Галка Я. С.</i> Роль освіти у досягненні консенсусу у маргінальному суспільстві	46
<i>Грушко А. ІІ.</i> Плюсы и минусы мировой глобализации.....	50
<i>Губарева А. В.</i> Міжнародна академічна мобільність як можливість професійного та особистісного розвитку	52
<i>Дакіч В. В.</i> Формування основних мовних компетентностей в умовах глобальних трансформацій мовної картини світу.....	54

<i>Діомідова Н. Ю.</i> Структура психоемоційних станів студентів та аспірантів у ситуації іспиту	57
<i>Жуков Д. А.</i> Имиджевые индикаторы меньшинств как составляющая профессиональной компетентности современного преподавателя	61
<i>Ивахненко А. А.</i> Глобальные трансформации в образовании: мировоззренческие коллизии молодых ученых.....	64
<i>Колесник Є. В.</i> Поняття батьківської залученості в сучасній соціології освіти	68
<i>Корон А. В.</i> Мирозозрение ученых в условиях глобализации	72
<i>Красноперов П. В.</i> Специфика взаимодействия «школа – вуз – программы phd» в условиях обучения иностранному (английскому) языку в системе образовательных уровней.....	74
<i>Ларін А. А.</i> Керівник як суб'єкт соціального партнерства: погляд на проблему в контексті соціального управління.....	76
<i>Лачко О. Ю.</i> Перформативне мистецтво у формуванні культурологічного світогляду студентів та молодих вчених....	79
<i>Лободин Р. О.</i> Обеспечение кадровой безопасности как основы экономической безопасности предприятия в условиях глобальных трансформаций.....	82
<i>Майборода Р. В.</i> Диалектика взаимоотношений «государство – гражданское общество»: к истории вопроса.....	84
<i>Марченков М. А.</i> Профессиональная социализация молодых ученых в современном обществе	88
<i>Пасічник С. М.</i> Школа – вуз: взаємодія в сфері професійної орієнтації та підготовки школярів (погляд молодих вчених)....	90
<i>Петегурич О. М.</i> Розвиток медіаграмотності як ключової компетентності під час підготовки доктора філософії (PhD) з філології	96
<i>Соловійов В. В.</i> Освітній міграційний простір України.....	99
<i>Шаталова Я. О.</i> До проблеми ризиків у формуванні функціональної грамотності особи	102

У збірнику представлено матеріали досліджень молодих учених з різних аспектів вищої освіти та її ролі у формуванні світоглядних позицій. Особливу увагу приділено особливостям наукового пошуку в умовах глобальних трансформацій різних галузей вищої освіти, проблемам мобільності, розвитку професійних компетентностей, узагальненню вітчизняного та іноземного досвіду соціалізації молодих учених. Матеріали містять результати досліджень, що мають теоретичне та практичне значення в умовах інноваційного розвитку вищої освіти.

М75 Молодые ученые в условиях глобальных трансформаций: мировоззренческие основы и коллизии : программа и материалы XXVII науч.-теорет. конф. молодых ученых, [Харьков] 11 апр. 2020 г. / Департамент науки и образования Харьковской обл. гос. админ., Совет ректоров Харьк. вузов. центра, Харьк. универс. консорциум, Ин-т высш. образования НАПН Украины, Харьк. акад. непрерыв. образования, Нар. укр. акад. ; [редкол.: Е. В. Астахова и др.]. – Харьков : Изд-во НУА, 2020. – 108 с. – (День науки).

В сборнике представлены материалы исследований молодых ученых по различным аспектам высшего образования и его роли в формировании мировоззренческих позиций. Особое внимание уделено особенностям научного поиска в условиях глобальных трансформаций различных областей высшего образования, проблемам мобильности, развития профессиональных компетенций, обобщению отечественного и зарубежного опыта социализации молодых ученых. Материалы содержат результаты исследований, имеющих теоретическое и практическое значение в условиях инновационного развития высшего образования.

УДК 316.658.2-057.4

Наукове видання

День науки

**МОЛОДІ ВЧЕНІ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ:
СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ Й КОЛІЗІЇ**

**ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

11 квітня 2020 року

Відповідальний за випуск *Н. П. Гога*
Комп'ютерна верстка *І. С. Кордюк*

Підписано до друку 06.04.2020. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 6,28. Обл.-вид. арк. 4,82.
Тираж 300 пр. Зам. № 22/20.

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002.

Надруковано у видавництві
Народної української академії.

Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27.